

Голас Прадзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 22 (1131)
Чэрвень 1970 г.
Год выдання 15-ы
Цяна 2 кап.

Мінск ГСП
Красноармейская 9
Дыстштотка ім. Леніна



беларускія кінематаграфісты — лаўрэаты фестывалю. Злева направа — рэжысёр-пастаноўшчык фільма «Я, Францыск Скарына» Б. СЦЯПАНАУ, рэжысёр фільма «Боль мой — Хатынь» П. АЛІФЬЯРЭНКА, рэжысёр фільма «Іван Макаравіч» І. ДАБРАЛЮБАУ і аператар фільма «Іван Макаравіч» Д. ЗАЙЦАУ.

Выканаўца ролі лейтэнанта Шмідта ў фільме «Паштовы раман» А. ПАРА (справа) і рэжысёр студыі імя Даўжэнкі А. ФЕРНАНДЭС.

Аўтограф дае Я. МАРГУНОУ, Кінаактрыса А. ЛАРЫЕНАВА.

Фота В. ДУБІНКІ.

МЕСЦА СУСТРЭЧЫ—МІНСК

Вольга НІЧАН, БУДЫЦАЯ КІНАМАТАГРАФІСТКА

Дзесяць дзён хвалюючых сустрэч, праглядаў кінафільмаў, паездкаў па зямлі беларускай... Дзесяць дзён свята кінамастацтва — IV Усесаюзнага кінафестывалю, які праводзіўся ў Мінску з 13 па 22 мая. Мінчане гасцінна сустрэлі гасцей з усіх саюзных рэспублік, а таксама замежных кінематаграфістаў. На фестываль прыехала каля трохсот майстроў кіно — акцёры, рэжысёры, апэратары, драматургі, кампазітары, кіраўнікі кінематаграфічных арганізацый і творчых саюзаў нашай краіны, Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Манголіі, Румыніі, Польшчы, Чэхаславакіі.

Увесь Мінск у гэтыя дні быўцам стаў вялізнай глядзельнай залай. На Цэнтральнай плошчы горада быў устаноўлены кінаэкран, дзе дэманстраваліся дакументальныя стужкі. У фая Палаца культуры прафсаюзаў была наладжана выстаўка, якая расказвала аб дзясягненнях савецкага кінамастацтва. Вялізныя рэкламныя шчыты аб фільмах фестывалю ўпрыгожвалі ўсе цэнтральныя кіназатры горада. «Мы вельмі рады, што да нас у Мінск прыйшло вялікае свята савецкага кіно, — сказаў народны артыст СССР, першы сакратар Праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР, кінарэжысёр Ул. Корш-Саблін. — Правадзенне кінафестывалю і іншых творчых сустрэч дзеля культуры брацкіх рэспублік стала добрай традыцыяй. Гэтыя сустрэчы жыццёва неабходныя для развіцця нашай шматнацыянальнай сацыялістычнай культуры. Кінафестывалі — гэта ўмацаванне сяброўскіх сувязей, абмен вопытам, узаемадапамога ў здзяйсненні задач, якія ставяць перад майстрамі савецкага кіно».

Мінску выпаў гонар стаць сталіцай фестывалю ў ленінскі юбілейны год, і гэта, безумоўна, адбылася на характары фестывалю, на строгім адборы сапраўды па-мастацкі вартых конкурсных і пазаконкурсных карцін. Дэманстравалася больш за 100 фільмаў, сярод іх — хронікальна-дакументальныя і мастацкія, мультыплікацыйныя, навукова-папулярныя, створаныя на кінастудыях краіны за

апошнія два гады. Гэты агляд лепшых кінаправаў стаў сур'ёзным творчым спаборніцтвам.

Беларускія кінематаграфісты прадставілі на конкурс фільмы «Іван Макаравіч» і «Я, Францыск Скарына». Высокімі мастацкімі якасцямі вызначаліся многія фільмы нацыянальных студый — Рыжскай, Літоўскай, Адэскай, студыі імя А. Даўжэнкі, творы кінамастацтва рэспублік Сярэдняй Азіі, Каўказа, Малдавіі. У спаборніцтве ўдзельнічалі таксама вядучыя кінастудыі краіны — імя М. Горкага, «Масфільм», «Ленфільм». Усяго на агляд кінамастацтва прадставілі свае работы 39 кінастудый. Вядома, нялёгка было заваяваць перамогу ў такім сур'ёзным творчым спаборніцтве.

Адкрыццё фестывалю адбылося ва ўрачыстай абстаноўцы ў Палацы спорту, куды прыйшлі тысячы мінчан. Присутным было прадстаўлена журы конкурсу мастацкіх і мультыплікацыйных фільмаў на чале з кінакрытыкам, заслужаным дзеячом мастацтваў РСФСР прафесарам Р. Юрэневым. Журы конкурсу хронікальна-дакументальных, навукова-папулярных фільмаў і кінаперыядыкі ўзначальваў кінарэжысёр, народны артыст СССР А. Згрыдзі. «Усесаюзнае кінафестываль сведчыць аб вялізнай увазе партыі і ўрада да развіцця кінематаграфіі саюзных рэспублік, — сказаў Р. Юрэнеў. — Мінку той час, калі мы рабілі фільмы толькі ў разліку на рэспубліканскі экран. Сёння карціны нацыянальных кінастудый з поспехам ідуць не толькі на экраны краіны, але і адстойваюць гонар савецкага кінамастацтва на міжнародных кінафестывалах. Мінск — цудоўны горад. Але думаю, што не толькі прыгажосць вуліц і бульвараў, вялікая колькасць кіназатраў і клубаў мелі рашаючае значэнне пры выбары горада для правядзення фестывалю. Гэта своеасаблівае прызнанне поспехаў беларускага кінематографа на ўсесаюзнай арэне».

І вось кінагляд закончан. Прыз і першая прэмія за лепшы гісторыка-рэвалюцыйны

фільм прысуджаны фільму «Паштовы раман» вытворчасці кінастудыі імя А. Даўжэнкі, прыз і другая прэмія — карціне «Гэта імгненне» вытворчасці кінастудыі «Малдова-фільм». Вышэйшыя ўзнагароды фестывалю — прызнанне выдатных мастацкіх вартасцей твораў рэспубліканскіх кінастудый. Фільм «Паштовы раман» расказвае пра героя рэвалюцыі 1905 года лейтэнанта Шмідта. Малдаўскі кінарэжысёр Эміль Лацяну, які паставіў «Гэта імгненне», імкнуўся вобразнай мовай мастацтва перадаць маладосць духу, святасць рэвалюцыйных ідэалаў іспанскіх рэспубліканцаў, якія сталі для многіх людзей свету сімвалам мужнасці.

Сярод узнагароджаных — і беларускія кінематаграфісты. Прыз і прэмію за лепшы фільм для дзяцей і юнацтва атрымаў кінафільм «Іван Макаравіч» вытворчасці кінастудыі «Беларусьфільм» (сцэнарыст В. Саўчанка, рэжысёр І. Дабралюбаў). Для маладога кінарэжысёра І. Дабралюбава гэта другая самастойная работа пасля фільма аб ракетабудаўніках «Іду шукаць». Аўтары «Івана Макаравіча» аднаўляюць на экране часы Вялікай Айчыннай вайны, паказваюць выпрабаванні, што выпалі на долю маленькага хлопчыка. Баць-

кі Вані загінулі, яму прыйшлося рана пайсці працаваць, узяць на сябе клопат аб сям'і франтавіка. Ваня стаў Іванам Макаравічам, заслужыў любоў і павагу людзей.

Ганаровы дыплом фестывалю быў прысуджаны шырокаэкраннаму каляроваму фільму «Я, Францыск Скарына» вытворчасці кінастудыі «Беларусьфільм» «за плённую працоўку гістарычнай тэмы і выяўленчае рашэнне». Існуе традыцыя — адкрываць фестываль карцінамі мясцовых студый. І гэтаму фільму было прадстаўлена ганаровае месца быць першым у конкурсных праглядах мастацкіх твораў. Прагляд хронікальна-дакументальных, навукова-папулярных фільмаў і кінаперыядыкі адкрыўся таксама беларускай кінастужкай «Штрыхі да партрэта» (творчае аб'яднанне «Летапіс» кінастудыі «Беларусьфільм»). Карціна, шырока вядомая ў рэспубліцы і за яе межамі, была адзначана ганаровым дыпламам фестывалю «за яркі расказ аб шляху, пройдзеным беларускім народам за гады Савецкай улады». Фільм «Штрыхі да партрэта» выклікае пачуцці высокай, трапяткія, нараджае патрыятычную гордасць за поспехі брацкай Беларусі, — пісаў аб ім у «Правде» заслужаны дзеяч ма-



стацтваў РСФСР і Узбекскай ССР Р. Грыгор'еў. — Увесь фільм з яго нават самымі выцвілымі з-за даўнасі год архіўнымі кадрамі здаўся мне шматкаляровым, бо ў ім увесь час жыве вясёлка пачуццяў, твараў, лёсаў, пейзажаў, падзей, і ўсё гэта сэграта вялікай сыйноўнай любоўю да роднай Беларусі».

Прыз і першая прэмія па раздзелу кароткаметражных хронікальна-дакументальных фільмаў — ганаровая ўзнагарода беларускага фільма «Боль мой — Хатынь» (аўтар сцэнарыя і рэжысёр П. Аліфьярэнка). Спецыяльным дыпламам журы адзначаны навукова-папулярны фільм «Здзіўленне» вытворчасці студыі «Беларусьфільм» за творчы пошук.

...Ва ўрачыстай абстаноўцы апушчаны флаг кінафестывалю. Скончыліся гарачыя дні конкурсных і пазаконкурсных праглядаў, сустрэч. Удзельнікі кінафестывалю блізка пазнаёміліся з мінскімі глядачамі, выязджалі для творчых сустрэч у калгасы і саўгасы раёна, выступалі на прадпрыемствах і ва ўстановах. Яны ўскладалі кветкі на плошчы імя Леніна да помніка правадзіру, на плошчы Перамогі да помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам Беларусі. У памяці мінчан засталася цёплым сустрэчы з калектывамі стваральнікаў лепшых фільмаў фестывалю — «Стрэл на перавале Караш» («Кіргізфільм»), «Мёртвы сезон» («Ленфільм»), «Закаханыя» («Узбекфільм»), камедыі «Вясковы дэтэктыў» і мультфільма «Малыш і Карлсан» (студыя імя Горкага).

IV Усесаюзнае кінафестываль, які выліўся ў сапраўднае свята, з'явіўся адначасова і сур'ёзным творчым спаборніцтвам, праваркай сталасці нашага сучаснага кінамастацтва. Экзамен вытрыман на выдатна.



РАБОТЫ СОВЕТСКИХ ФИЗИКОВ

Ленинские премии, учрежденные Советским правительством, — одно из проявлений особого уважения к имени вождя пролетариата. Мы чтим этим также Ленина — ученого, великого организатора науки и выдающегося провидца ее значения для будущего человечества. Естественно, удостоиться награждения могут только выдающиеся работы.

В мире есть еще немало людей, и не только далеких от науки, для которых неожиданным «открытием» является факт, что в Советском Союзе более 5 тысяч научных учреждений, что в них работает свыше 800 тысяч сотрудников, что каждый четвертый исследователь на Земле — гражданин СССР. Как удивительный сурприз, воспринимают многие сообщения из Советского Союза о пуске новых гигантов промышленности, о создании первой орбитальной космической станции, о введении в действие громадных ускорителей или о полетах сверхзвукового пассажирского лайнера. Это удивление в свое время с предельной ясностью выразила английская газета «Йоркшир пост», которая писала: «Превращение России на протяжении жизни почти только одного поколения из страны неграмотного крестьянства и грамотных меч-

тателей в державу с передовой наукой следует считать одним из самых удивительных фактов истории».

Этот факт газета (да и многие другие) «открыла» лишь во второй половине XX века — когда Советский Союз первым в мире запустил искусственный спутник, создал атомную электростанцию, достиг выдающихся свершений во всех областях науки, техники, культуры, общественной жизни.

А в ту пору, когда, по выражению Герберта Уэллса, Россия лежала «во мгле», когда она делала первые, невыносимо трудные, героические усилия, чтобы преодолеть не только послевоенную разруху, но и вековую отсталость, — тогда даже самые смелые фантасты не могли представить себе наш сегодняшний день. Автору «Машины времени», попытавшемуся заглянуть через тысячелетия в прошлое и будущее человечества, не хватило ни смелости, ни знаний понять и увидеть Россию самого близкого будущего!

Это сумел сделать не фантаст, а трезвый государственный деятель. Всего через два с небольшим месяца после победы Октябрьской революции Владимир Ильич говорил с трибуны III Всероссийского съезда Советов: «Теперь... все чудеса

техники, все завоевания культуры станут общенародным достоянием, и отныне никогда человеческий ум и гений не будут обращены в средства насилия, в средства эксплуатации». А уже в апреле 1918 года был написан знаменитый ленинский «Набросок плана научно-технических работ», в котором заложены основы невиданного в истории общегосударственного планирования науки. Научное изучение и использование производственных сил страны, сотрудничество представителей науки и труда, овладение высотами культуры объявлялись первоочередными задачами молодой Республики Советов. Ленин неустанно подчеркивал, что социализм немислим без опоры на достижения науки и техники, настойчиво требовал, «чтобы наука у нас не оставалась мертвой буквой или модной фразой... действительно входила в плоть и кровь, превращалась в составной элемент быта вполне и настоящим образом».

Список работ, удостоенных Ленинских премий в юбилейном году, — наглядное свидетельство выполнения ленинского завета. Даже с первого взгляда ясно, сколь широк диапазон лучших свершений, удостоенных высокой награды. От работ в области педиатрии до исследований, внесших принципиальный вклад в науку о языке; от успехов в авиационной до достижений в изучении Венеры; от освоения якутских месторождений алмазов до строительства Останкинской телевизионной башни.

Немногим более десяти лет назад мир облетело сообщение: в Советском Союзе пущен самый большой в истории науки ускоритель, способный разогнать частицы до энергии в 10 миллиардов электрон-

вольт. В те дни газеты писали и о том, что кольцо этого уникального прибора имеет диаметр более 70 метров, и о колоссальном — 36 000 тонн! — весе магнитов, и о сложнейшей автоматической системе управления прибором. Однако уже тогда, едва начав исследование на новом приборе, физики стали мечтать о еще более могучей установке.

Новое сооружение вблизи города Серпухова способно поразить любого. Это гигантский синхротрон на энергию 70 миллиардов электрон-вольт, разработка и ввод в действие которого отмечены Ленинской премией 1970 года. Я вспоминаю первые впечатления, когда, после беседы с директором Института физики высоких энергий Анатолием Логуновым, тогда профессором, а ныне членом-корреспондентом Академии наук СССР и новым лауреатом Ленинской премии, мы пошли к установке.

Масштабы ее грандиозны. Диаметр гигантского вала полкилометра. Внутри вала, как за крепостной стеной, размещены служебные здания — большие дома, разбросаны рощицы берез, проходят автомобильные дороги, цветут ромашки. А под ним, под могучей защитой насыпи и бетона лежит полуторакилометровое кольцо, внутри которого частицы получают поистине космические скорости.

Размещать подобный гигант под крышей было нецелесообразно. И это несмотря на то, что вес магнитов нового ускорителя благодаря оригинальным научным идеям на 16 000 тонн меньше, чем у его предшественника. Новые идеи помогли также получить значительную экономию потребляемой прибором энергии.

О чем бы ни зашла здесь

речь, всегда неизменно слышишь о новых идеях, и это не случайно. Ускорители — не просто важные приборы для исследования тайн материи природы. Само создание их — экзамен на зрелость науки, техники, промышленности и экономики государства. Создать и эксплуатировать такой прибор — задача колоссальной трудности, с которой, по утверждению авторитетов, способно справиться в одиночку далеко не каждое современное государство с развитой наукой и экономикой. И потому выдающиеся из этих установок становятся центром международных научных интересов. Таким стал Дубненский синхрофазотрон, на котором работают ученые социалистических стран в Объединенном институте ядерной энергии.

Уже в ходе строительства серпуховский гигант приковал к себе внимание ученых многих стран. Знакомясь с ним, они давали самую высокую оценку, нередко выражая желание принять участие в исследованиях. Эти пожелания во многом реализованы: на синхротроне ведут и будут вести работу специалисты многих стран, которые вносят свой вклад в его оборудование уникальными физическими устройствами. Новый прибор служит не только делу всеобщего прогресса, но и великой задаче международной дружбы людей, объединяя их во имя общих интересов.

Появление ускорителей-гигантов — одна из примет современной физики. Другим ее достижением в наше время является, как известно, создание мазеров и лазеров. Советская наука имеет к этому важному открытию самое непосредственное отношение: из трех ученых, удостоенных Нобелевской

XVI З'ЕЗД ВЛКСМ

З 26 па 30 мая ў Маскве прыходзіў XVI з'езд Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі. 4 695 дэлегатаў ад 27-мільённай арміі камсамолі сабраліся ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў, каб абмеркаваць пытанні, якія хваляюць моладзь Савецкай краіны. У ліку дэлегатаў брацкіх рэспублік паслалі 980-тысячнага камсамола Беларусі.

На з'ездзе прысутнічалі прадстаўнікі 98 камуністычных саюзаў моладзі, дэмакратычных і сацыялістычных маладзёжных арганізацый з 84 краін свету, а таксама дэлегацыі Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі і Міжнароднага саюза студэнтаў.

Вялікая роля маладога пакалення, яго перадавога атрада — камсамола ў нашым грамадстве. Моладзь з'яўляецца рашаючай сілай у развіцці важнейшых галін народнай гаспадаркі. Маладыя людзі складаюць палавіну працуючых у прамысловасці і будаўніцтве, каля 40 працэнтаў работнікаў сельскай гаспадаркі. Сярод навуковых работнікаў 45 працэнтаў — людзі ва ўзросце да 30 гадоў. Усесаюзнымі ўдарнымі камсамольскімі будоўлямі з'яўляюцца 100 буйнейшых прамысловых аб'ектаў. У іх ліку такія, якіх яшчэ не ведала практыка сусветнага будаўніцтва.

На XVI з'ездзе ВЛКСМ з правай выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў, які даў высокую ацэнку выдатным справам юнацтва нашай краіны. «Моладзь цэніць подзвігі сваіх бацькоў, — сказаў ён. — Але і цяпер не менш, чым раней, патрэбны і самаадданасць, і энтузіязм, і адданасць ідэалам, і гатоўнасць да подзвігу. Вам — абараняць заваяванае вашымі бацькамі, вам ажыццяўляць грандыёзныя планы камуністычнага будаўніцтва. Гэта ганаровая, адказная і натхняючая задача. І паверце — прыйдзе час, і вам, моладзі 70-х гадоў, вашым справам і здзяйсненям будучы зайздросціць вашы дзеці і ўнучкі».

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПОЛЬСКИМ СЯБРАМ

Шэсць чыгуначных платформ спатрэбілася, каб пагрузіць адзін станок, які Мінскі завод імя Кастрычніцкай рэвалюцыі вырабіў па заказе Польскай Народнай Рэспублікі. Гэты прадоўжна-фрэзерны станок мінчане па просьбе польскіх рабочых сабралі і выпрабавалі датэрмінова.

НОВЫЯ ХЛЕБАЗАВОДЫ

Новы хлебазавод уступіў у строй у Брагіне.



Магілёўскі камбінат сінтэтычнага валакна пачаў выдаваць першую прадукцыю. Да канца года ён павінен быць поўнаасцю ўведзены ў строй дзючых, і тады яго магутнасць складзе 50 тысяч тон лаўсану ў год, гэта значыць у 5,5 раза больш, чым выпускаюць цяпер усе аналагічныя прадпрыемствы краіны. 70 відаў валакна будзе выпрацоўваць магілёўскі гігант. Шырокае выкарыстанне знойдзе яно на камвольных, тонкасуконных, льнокамбінатах, на заводах гумава-і электратэхнічнай прамысловасці.

Група супрацоўнікаў Дзяржаўнага навукова-даследчага інстытута шкла распрацоўвае на Гомельскім шклазаводзе імя Ламаносава тэхналогію айгаматычнай зваркі фасонных частак труб вялікага дыяметра. На

Праектная магутнасць прадпрыемства — 24 тоны вырабаў у суткі. У бліжэйшы час пачне дзейнічаць спецыялізаваны кандытарскі цэх. Такія ж хлебазаводы будуцца ў Акцябрскім, Лельчыцах, Карме, Жыткавічах і Доўску.

НАВУКОВЫ ЦЭНТР

Гомель — буйны прамысловы горад Беларусі — становіцца навуковым цэнтрам: прынята ра-

шэнне аб стварэнні гомельскага філіяла Акадэміі навук БССР. Распрацоўваецца праект універсітэцкага і акадэмічнага гарадкоў.

ДЫПЛОМ — СПЯВАЧЦЫ З МІНСКА

У сталіцы Балгарыі — Сафіі адбыўся чацвёрты Міжнародны конкурс маладых оперных спевакоў. Ад нашай краіны ў ім прынялі ўдзел маладыя салісты оперных тэатраў Масквы, Кіева і Мінска.

Заслужаная артыстка БССР, салістка Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Святлана Данілюк заняла чацвёртае месца і атрымала дыплом конкурсу.

Цяпер спявачка робіць паездку па гарадах Балгарыі, спявае ў оперных

спектаклях брацкай краіны.

БЕЛАРУСКАЯ ЗДРАЎНІЦА У СОЧЫ

Першых курортнікаў прыняў новы спальны корпус «Прыморскі», пабудаваны ў санаторыі «Беларусь» у Сочы. У прыгожым сяміпавярховым гмаху — каля 200 палат, кабінеты для ўрачоў, міжгародні перагаворны пункт. На кожным паверсе — утульны хол з мяккімі крэсламі і дыванамі, тэлефон, тэлевізар. Высотны будынак вячае азрасаларыі.

Цяпер у гэтай беларускай здраўніцы будзе адпачываць штогод у паўтара з лішнім разам больш хворых, чым раней. Рэканструкцыя «Беларусі» працягаецца. Намечана адкрыць з'мяні плавальны басейн, гімнастычную залу, водалячэбніцу, пабудоваць клуб на 500 месц.



ЗДЫМКУ: загадчыца лабараторыі вытворчасці вырабаў тэхнічнага прызначэння Алена ФРАЛОВА і старшы навуковы супрацоўнік інстытута Уладзімір БУКАЎ працягваюць рэзультат зварачнага айгамата.

Фота Ч. МЕЗІНА.

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

премии за исследования в области квантовой электроники, двое — граждане Советского Союза: академики Николай Басов и Александр Прохоров. В списке новых лауреатов мы видим ныне имена члена-корреспондента Академии наук СССР Рема Хохлова и профессора Сергея Ахманова, продолживших исследования в этой области.

По счастливой случайности, именно в эти дни мне довелось побывать «на родине» лазеров — в стенах Физического института Академии наук СССР. Здесь живо обсуждалась и высоко оценивалась работа Хохлова и Ахманова, позволившая совершить новый шаг в квантовой электронике. Суть ее, если упростить для понимания не-физиков, заключается в том, что сейчас получена возможность настраивать лазеры на нужную частоту волны. Грубо говоря, как настраивается радиопередатчик. И, если уж продолжить это сравнение, вообразите, как сузились бы возможности радиотехники, если бы не существовало передатчиков с перестраиваемой частотой излучения! А именно таким было до отмеченной Ленинской премией работы положение в квантовой электронике.

Теперь положение изменилось. Генераторы с плавно перестраиваемой частотой коренным образом преобразуют классический раздел оптики — спектроскопию. Новые перспективы открывают они и в измерительной технике. Например, появляется возможность измерять состав атмосферы по высоте. Зондируя импульсом подходящей частоты атмосферу и улавливая рассеянное молекулами на разной высоте излучение, можно судить о составе атмосферы. Надо ли говорить,

как важно это для современной метеорологии.

Один из создателей лазеров, академик Александр Прохоров, оценивая новую работу, сказал: «Можно без преувеличения сказать, что если лазеры произвели в свое время революцию в оптике, то генераторы с плавно настраиваемой частотой совершают сейчас вторую революцию». Сейчас, когда период между рождением открытия и его вторжением в жизнь значительно сократился, новые генераторы, разумеется, быстро шагнут в мир практических дел. Ведь «традиционные» лазеры (а им от рождения всего какой-нибудь десяток лет!) сегодня производятся советскими заводами серийно и работают в химии и металлургии, физике и биологии, медицине и металлообработке.

Некоторое время назад весь мир обошли любопытные снимки, сделанные советскими спутниками в арктических районах: среди темной безбрежной глади полярного моря были закручены тугие спирали льдов. Они напоминали широкий и красивый мазок, сделанный рукой художника. Но в данном случае автором «рисунка» была природа, а «глаз» спутника заметил любопытное и до тех пор неизвестное явление. Так были открыты «ледовые вихри». Это — лишь одно из открытий, которые сделаны благодаря метеорологическим спутникам. Сегодня в списке лауреатов Ленинской премии — большая группа ученых, конструкторов и работников промышленности, создавших метеорологическую космическую систему.

Знаменательно, что в этом же списке — и создатели автоматических межпланетных станций «Венера», и творцы экспериментальной орбитальной

станции. Завоевание космоса — не только символ нашего века, оно становится яркой чертой технологии и практических свершений.

Нет нужды говорить о важности познания процессов в воздушном океане нашей планеты. Мы коснулись этого, говоря о работах физиков по разработке новых лазеров. Создавая систему «Метеор», советские ученые и инженеры также решили большой комплекс научно-технических проблем, имеющих фундаментальное значение для развития космической техники и космической метеорологии. Благодаря этой работе создан высоконадежный космический аппарат, способный в течение многих месяцев совершать орбитальный полет, собирая и регистрируя громадное количество информации о метеорологических явлениях на планете, а затем передавать ее на Землю.

Разумеется, переработать такое количество информации без помощи электронно-вычислительной техники, без громадного комплекса наземных средств попросту невозможно. И такой комплекс, работающий синхронно с космическими разведчиками погоды, был в СССР создан в короткие сроки. Сегодня система «Метеор» работает надежно и бесперебойно уже третий год. Она обслуживает работников сельского хозяйства и мореходства, рыболовов и летчиков, исследователей полярных районов и всех жителей страны. Ведь вопрос о погоде едва ли не первый, интересующий нас ежедневно. Одна из самых молодых областей науки и техники XX века — космонавтика становится областью практической помощи человечеству в его борьбе за прогресс.

И. НЕХАМКИН.



Гэта ўжо стала добрай традыцыяй: ва ўрачыстай цішыні для дзесяцікласнікаў гучыць апошні школьны званок. Малышы першакласнікі ўручаюць выпускнікам букеты кветак. Наперадзе ў юнакоў і дзяўчат — будоўлі, калгасныя палі, студэнцкія аўдыторыі, заводскія цэхі. НА ЗДЫМКУ: першакласнікі 14-й мінскай школы ўручаюць кветкі вучням 10-га класа.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

В передовой статье «МЕСЦА СУСТРЭЧЫ — МІНСК» рассказывается о IV Всесоюзном кинофестивале, который проводился в столице Белоруссии с 13 по 22 мая. На кинофестивале демонстрировалось свыше 100 фильмов, созданных на 39 киностудиях страны за последние два года. Работы белорусских кинематографистов были представлены во всех жанрах и по достоинству оценены жюри. Фильм «Иван Макарович» признан лучшим фильмом для детей и юношества и отмечен призом и премией. Почетными дипломами отмечены также белорусские кинокартины «Я, Франциск Скорина» и «Штрихи к портрету». Приз и первая премия по разделу короткометражных и хроникально-документальных фильмов присуждены фильму «Боль моя — Хатынь».

В разделе «Нашы карэспандэнтны паведамляюць» (3 стр.) под заголовком «МАЛАДЫЯ НАСТАЎНІКІ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ» помещена информация о выпускниках Гомельского государственного университета. 463 человека заканчивают теперь курс обучения на различных факультетах этого нового вуза республики. В будущем учебном году они пополнят ряды учителей в школах Гомельщины.

«Он стоял среди высоких светлых и красивых домов. Все это было так не похоже на старую деревню, что Логвинович вдруг почувствовал, как из глаз текут слезы». Это строки из статьи «ПРАЗ ГАДЫ», напечатанной на 5 стр. Когда из довоенной Польши Николай Логвинович уезжал за океан в поисках счастья, то родная деревня Мальковичи проводила его вросшими в землю хатками с подслеповатыми окошками. Но и Аргентина встретила белорусского парня неласково: случайные заработки едва обеспечивали существование. Рухнули слабые надежды, что за океаном можно заработать деньги и обзавестись хозяйством. Все долгие годы жизни на чужбине Николай Данилович мечтал о

возвращении на Родину. Но только недавно его планам осуществлено было осуществиться.

25 лет тому назад закончилась вторая мировая война. Миллионы советских людей прославились в боях с оккупантами. Однако и теперь еще в военной истории есть пробелы — это имена неизвестных героев. Об одном из них рассказывается в корреспонденции «ХЛОПЧЫК БЫУ...» (5 стр.). Произошло это в июне 1941 года. Наши воины после героической обороны покидали Могилев. Чтобы задержать наступающего врага, решено было взорвать единственный уцелевший мост через Днепр. В последний момент выяснилось, что повреждены провода взрывной системы. Все попытки саперов соединить их успеха не имели — солдаты гибли под огнем противника. И когда казалось, что все потеряно, в воду нырнул неизвестный мальчик лет десяти. Ему удалось соединить провода. Мост был взорван. А вот имени героя никто не знал. И лишь теперь, 29 лет спустя, стало известно, что звали его Ваня Самиров и что после Могилева он прошел с саперной частью до Сталинграда, затем форсировал Днепр, Вислу, Одер и закончил войну в Берлине.

Среди холмов и лесов Минщины лежит тихий городок Заславль — один из самых старинных городов нашей республики. Легенды, связанные с ним, наличие исторических памятников и удобные пути сообщения позволяют сделать Заславль местом массового туризма, местом знакомства людей с историей Белоруссии. Здесь в помещении Преображенской церкви в нынешнем году открыт свой филиал Государственный музей БССР. Время и войны нанесли церкви значительные повреждения. Поэтому было решено реставрировать ее. Она будет не только хранилищем экспонатов Государственного музея, но и сама станет ценнейшим экспонатом («ПРАБРАЖЭНСКАЯ ЦАРКВА У ЗАСЛАВЛІ», 8 стр.).

нашы карэспандэнтны паведамляюць

ЮГАСЛАЎСКАЯ ВЫСТАЎКА Ў МІНСКУ

Выстаўка фармацэўтычнай прамысловасці Югаславіі, якая экспануецца ў памяшканні Беларускага аддзялення Усесаюзнай гандлёвай палаты, адкрывае новыя магчымасці барацьбы за захаванне здароўя.

Пяць разоў фармацэўтычная прамысловасць Югаславіі, пачынаючы з 1966 года, экспанавалася ў Маскве, па аднаму разу ў Ленінградзе, Тбілісі, Кіеве і Рызе. А цяпер у Мінску.

У дзень адкрыцця выстаўкі яе наведальнікі бачылі беларускіх вучоных, фармацэўтаў, работнікі аховы здароўя на чале з намеснікам міністра аховы здароўя рэспублікі Іванам Кардашам. У ліку гонарарных гасцей былі і начальнік Галоўнага аптэчнага ўпраўлення БССР Іван Урбанцаў. Ён сказаў:

— Нават не верыцца, што дваццаць пяць год назад нашы югаслаўскія калегі пачыналі практычна з нуля. За такі кароткі тэрмін імі створана рознабаковая фармацэўтычная прамысловасць, якая на знешнім рынку з'яўляецца адной з лепшых. Пабудаваны сучасныя прадпрыемствы, падрыхтаваны кваліфікаваныя кадры. Цяпер Югаславія не толькі поўнаасцю задавальняе свае патрэбы ў лекараў, але і пастаўляе прадукцыю ў пяцьдзесят краін свету.

Буйнейшым гандлёвым партнёрам Югаславіі ў гэтай галіне з'яўляецца СССР. У нас ужо зарэгістравана 60 югаслаўскіх лекаў і значная колькасць знаходзіцца на клінічным выпрабаванні.

На выстаўцы адбываюцца цікавыя сустрэчы, завязва-

юцца новыя кантакты. Вось галоўныя тэхналагі Мінскага заводу медыцынскіх прэпаратаў Ларыса Качынская гутарыць з прадстаўніком фірмы «Лек» з Любляны Радмірай Паповіч. Мінскі завод спецыялізуецца на вытворчасці антыбіётыкаў. Л. Качынскую цікавіць вытворчасць рондаміцыну, выкарыстанне якога ў радзе выпадкаў значна скарачае тэрмін лячэння. Калегі з Югаславіі ахвотна адказваюць на ўсе пытанні. І, у сваю чаргу, распытваюць аб вытворчасці тэтрацыкліну і хлортэтрацыкліну, якімі славіцца Мінск.

У рабоце выстаўкі прымаюць удзел шэсць буйнейшых фармацэўтычных фірм Югаславіі.

І. МУХІНА.

МАЛАДЫЯ НАСТАЎНІКІ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

Гэтыя юнакі і дзяўчаты, якіх можна было сустрэць раніцай 12 мая ў калідорах Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта, — яшчэ студэнты біёлага-глебавага факультэта. Але сёння яны атрымліваюць размеркаванні на работу ў школы вобласці.

У дзевяць гадзін у кабінце рэктара ўніверсітэта пачынае працаваць камісія па персанальнаму размеркаванню маладых спецыялістаў. Прысутнічаюць прарэктары, дэканы ўсіх факультэтаў. Рэктар Уладзімір Белы гаворыць:

— Сёння мы павінны размеркаваць 93 выпускнікоў. Сярод іх ёсць такія, якія ўжо маюць свае сем'і. Трэба ўлічыць усе абставіны і размеркаваць як найлепш. Абласны аддзел народнай асветы просіць нас выдзельці пэўную колькасць настаўні-

каў па асобных раёнах вобласці.

Першымі перад камісіяй праходзяць Тамара Гарачова, Валянціна Мельнічэвіч, Святлана Палякова, Павел Набокін. Усе яны ў час вучобы займаліся на «добра» і «выдатна». Павел Набокін выказаў жаданне паехаць на працу ў Ельскі раён.

— У якім раёне, Уладзімір Пятровіч, жадаеце працаваць? — пытаецца рэктар у выпускніка Родзікава.

— Хацеў бы паступіць у аспірантуру на кафедру з'явалогі, — адказвае ён. — А пакуль магу працаваць у якой-небудзь школе Нараўлянскага раёна.

У наступныя дні камісія размеркавала выпускнікоў факультэтаў механіка-матэматычнага, фізічнага, выхавання, гісторыка-філалагічнага і фізічнага. 463 маладыя настаўнікі прыйдуць сёння ў школы Гомельскай вобласці.

М. ПЯТРОУ.

У САСНОВЫМ БАРЫ

За апошнія гады разбудаваліся рабочыя пасёлкі торфапрадпрыемства «Ганцавіцкае», што ў Барысаўскім раёне. У сасновым бары выстраіліся мураваныя шматкватэрныя жыллыя дамы для торфаздабытчыкаў. Тут жа працуюць прамтаварныя і прадуктовыя магазіны, сталовая, аддзяленне сувязі, бальніца, агульнадзясяцігодка.

Пройдзе яшчэ нямнога часу, і ў Ганцавічах будзе свой палац культуры. Ужо закладзены падмурк для гэтага прасторнага будынка з глядзельнай залай на 350 месцаў. Тут будуць пакоі для работы гуртоў матацкай самадзейнасці, стацыянарная кінастаноўка.

П. БАРОДКА.

Elections to the USSR Supreme Soviet

THE DEMOCRATIC NATURE OF THE SOVIET ELECTORAL SYSTEM

SO, the term of office of the Seventh Convocation of the USSR Supreme Soviet is expiring. The standing commissions of the Chambers are holding their final meeting. Deputies are reporting to their electorates. On June 14th Soviet citizens will go to the polls to elect a new composition of the supreme organ of state power.

The principles governing the formation of this representative body determine both its composition and its subsequent work. Its democratic character largely depends on the arrangements for the elections to this supreme body, what opportunities are granted to the broad masses in nominating candidates, what chances there are of expressing one's will during the voting, and also on whether the entire system correctly reflects this will in the polling returns.

In accordance with the Constitution, the Supreme Soviet of the USSR is elected by Soviet citizens on the basis of universal, equal and direct suffrage, by secret ballot. This principle is observed strictly during each election campaign.

The right to vote in the election of deputies is given to practically the entire adult population of the country. In keeping with Article 135 of the Constitution, all citizens of the USSR who have reached the age of eighteen, irrespective of race or nationality, sex, religion, education, domicile, social origin, property status or past activities, have the right to vote in the election of deputies to the USSR Supreme Soviet, with the exception of persons who have been legally certified insane.

Every citizen of the USSR who has reached the age of twenty-three is eligible for election to the Supreme Soviet of the USSR.

The USSR Constitution has established the principle of equality in all elections. All Soviet citizens, irrespective of their social status, property status or other qualifications, participate in elections on an equal footing. Each elector has only one vote.

Elections to the Supreme Soviet of the USSR are direct. The electors send their deputies directly to both Chambers of the USSR Supreme Soviet, without any intermediary bodies, or specially elected voters. This guarantees close contact with the deputies, and provides the necessary conditions for public control over their work.

The USSR Constitution stipulates that voting at elections of deputies is secret. This guarantees full freedom of expression of the voters' will.

One specific feature of Soviet elections is that all the basic measures involved in pre-

paring for and holding elections are carried out by the electors themselves.

During an election campaign, millions of Soviet citizens take an active part in the work of the electoral commissions, and are engaged in agitation and propaganda. Take a look at the composition of the Central Electoral Commission for the elections to the USSR Supreme Soviet. It is headed by Viktor Ermilov, an ordinary factory worker, a representative of Moscow's machine-tool building plant, the «Krasny Proletary». Its members include Ilya Egdin, the chairman of the «Druzhiba Narodov» State Farm in the Crimea, Maria Bieshu, of the Moldavian Opera and Ballet Theatre, a prominent scientist, Academician Artobolevsky, writer Nikolai Tikhonov, and many trade union, Party, and Komsomol officials.

The democratic nature of the Soviets is seen not only in the way they are formed and work. All their activities are conducted in full view of the public. They give a full account of their work to the nation. As Lenin said, they constitute «an authority open to all», they carry out all their functions before the eyes of the masses, and are accessible to the masses. After their election, the deputies meet their electors regularly, in order to report on their work and receive electors' requests. Shortly before each session, many Soviets publish the draft agenda, and ask the people to send in their remarks. All the reports and statements made during the sessions are published at once. All the electors, therefore, know well how their Soviet and deputies are working, and, naturally, if a deputy fails to justify their expectations, they can recall him without waiting for the next elections.

Some time ago, for instance, upon the decision of the electors in the Kamenologsky electoral area, one of the deputies to the Grodno Regional Soviet, I. Gergel, the manager of the Grodno-energo Trust, was deprived of his mandate as a deputy. He was recalled from the Soviet and relieved of his post for having abused his position of deputy, and his official position, for self-seeking purposes.

The broad participation by the population in the campaigns for electing deputies to the USSR Supreme Soviet turns these elections into a truly popular affair, and helps to elect to the supreme organ of Soviet state power the finest representatives of the working people, capable of fulfilling the electors' will unswervingly.

Herman USTINOV.



Палескі пейзаж.

Фота А. КАМАРОВА.

ЯК РОДНЫЯ БАЦЬКІ

...Хлопчик выбіваеся з апотніх сіл. Быццам у жудаснае сне перад яго вачыма паўстае страшная ява: калючы дрот, доўгія шпрынці людзей, асуджаных на смерць, аўтаматы, іх чэргі. Некалькі дзён галодны, з абмарожанымі нагамі блукае ён на лесе, пакуль не завярнуцца ад стогны. Апраганей у хаце, у цяпле. Жанчына адцірае ногі, поціць цёплым малаком. Так пад вясну 1942 года ў вёсцы Уэльны Глыбоцкага раёна з'явіўся новы жыхар.

Невядомага хлопчыка ўзяў у сваю сям'ю М. Грыц. Сястры ласкай добрых людзей, ён потым раскажаў, што іўдэек з лепельскага гета, бацькоў фашысты расстралялі.

Мікіта Васільевіч і яго жонка Яўгенія Андрэеўна добра разумеюць, што можа здарыцца з ім і іх сынамі, калі сітлераўцы даведваюцца пра іўдэеўскае дзіця. Аднак не знайшоўся ніводнага здрадніка, які выдаў бы іх фашыстам.

Адрымела вайна. Сямён Кляменцэвіч Фейгельман пайшоў у Савецкую Армію. Потым — вучоба ў ваеннай школе і зной служба ў арміі. Цяпер ён падпалкоўнік. Мае сваю сям'ю, дваіх дзяцей. Але ён ніколі не забывае сваю другую сям'ю, тую, якая выратавала яго ў суровы час вайны.

Амаль кожнае лета ў вёску Залесе, дзе жывуць цяпер Грыцы, прыязджае сям'я падпалкоўніка Мікіты Васільевіча і Яўгенію Андрэеўну дзеці завуць дзядулем і бабуляй, а іх бацькі — татым і мамай.

ЗДЗЕЙСНЕНАЯ МАРА

Яна і ёй жонцы марыла паціць «Інтэрнацыянал» у першай краіне пераможанай сацыялістычнай рэвалюцыі, і яе мара здзейснілася ў дзень свята Першага мая. Яна — гэта Эжэні Экер, унучка Эжэна Паце, аўтара баявога гімна працоўных усіх краін. Асацыяцыя «Францыя —

СССР» арганізавала разам з радыё Люксембурга конкурс. Радыёслухачам было зададзена пытанне: «Чаму ў сёлетнім юбілейным ленынскім годзе вам хацелася б прыняць удзел у святкаванні Першага мая ў Маскве?» Пераможцай конкурсу стала 66-гадовая жыхарка невялікай вёсачкі, размешчанай

у дэпартаменце Тарн. Яна напісала арганізатарам конкурс, што хацела б сваімі вачыма ўбачыць савецкіх людзей і паціць у першай краіне пераможанай сацыялізма напісаны яе дзедам «Інтэрнацыянал».

Мара Эжэні Экер стала явай. А. КРАСІКАЎ.

СОВЕТСКИЙ ПАВИЛЬОН ПЛЫВЕТ В ГАВР

Недавно из Риги в Гавр вышло судно с необычным грузом. Его владельцами являются десятки министерств, ведомств и учреждений, участвующих в Советской торгово-промышленной выставке в Париже. С 12 июня по 5 июля на территории выставочного парка у Порт-де-Версай (Версальские ворота) будет демонстрироваться достижения советской промышленности и науки, экспонаты о жизни и быте народов Советского Союза.

О масштабах выставки в столице Франции свидетельствует хотя бы тот факт, что она по

площади соответствует советским павильонам на ЭКСПО в Монреале и Осака (12 тысяч квадратных метров). Об экспонатах советской торгово-промышленной выставки рассказал ее директор П. Червяков.

— Новая советская выставка посвящается 100-летию со дня рождения основателя и руководителя первого государственного рабочего и крестьян Владимира Ильича Ленина. Ее вступительный раздел показывает, как воплощаются в СССР ленинские идеи.

ДЗВЕ ВУЛІЦЫ

14 кастрычніка 1923 года страшны выбух скалануў сталіцу Польшчы. Узляцеў у паветра парэхавы склад Варшаўскай крэпасці. Узарвалася каля сарака вагонаў з парэхам.

Беспадстаўнае падзеянне паліцыя пала на камуністаў Валерыя Багінскага і Антонія Вечаркевіча. І хоць ніякіх доказаў не было, абодвух пасадзілі за кратаы. Шмат дзён ішоў працэс. Суд прыгаварыў Багінскага і Вечаркевіча да вышэйшай меры пакарання—расстрэлу.

Такім несправядлівым рашэннем была абурана грамадзкасць многіх краін. На мітынгах, у друку і пісьмах працоўных патрабавалі свабоды Багінскаму і Вечаркевічу.

І суд пайшоў на ўступкі. Багінскага прыгаварылі да пажыццёвага зняволення, а Вечаркевіча — да пятаццаці год турмы. Зняволеных трымалі ў страшных умовах. Багінскі знаходзіўся ў Ровіцкай турме, Вечаркевіч—у Вронцы. Шэсць месяцаў Багінскі быў закуты ў кайданы вагою дванаццаць кілаграмаў. На ноч закоўвалі і рукі. Праз кожныя пятаццаць мінут яго будзілі стукам у дзверы.

Савецкі ўрад прапанаваў абмяняць Багінскага і Вечаркевіча на арыштаваных у СССР супрацоўніка польскага консульства шпілена Лашкевіча і ксяндза Усаса. 11 сакавіка 1925 года польскі ўрад даў згоду на абмен. Абмен было вырашана зрабіць у трох кіламетрах ад Стоўбцаў на пагранічнай станцыі Коласава.

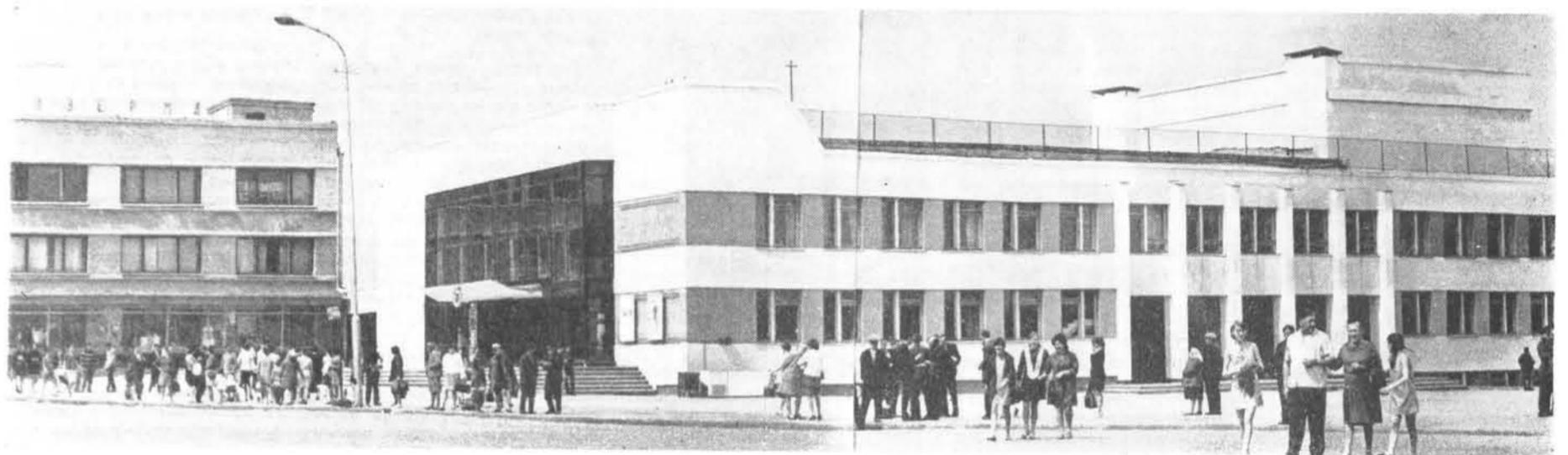
29 сакавіка Багінскага і Вечаркевіча прывезлі ў Стоўбцы. Са Стоўбцаў спецыяльны вагон накіраваўся да станцыі Коласава. Ужо мінавалі вёску Задвор'е, калі сержант польскай ахранкі Юзеф Мурашка, які знаходзіўся ў вагоне разам з канвоем, выстраліў у Багінскага і Вечаркевіча з двух пісталетаў. Абодва былі цяжка паранены. Поезд павярнуў у Стоўбцы. Багінскі памёр па дарозе ў бальніцу. На наступны дзень памёр Вечаркевіч.

Шмат год прайшло з таго часу. У гонар ахвяр санацыянага рэжыму дзве вуліцы ў Стоўбцах носяць іх імя.

Вучні 2-й стаўбцоўскай школы звярнуліся ў рэдакцыю польскай газеты «Трыбуна люду» з просьбай дапамагчы знайсці родных Багінскага і Вечаркевіча, прыслаць матэрыялы пра загінуўшых польскіх камуністаў.

Неўзабаве яны атрымалі пільму з музея польскага рэвалюцыйнага руху ў Варшаве. Разам з ім у канверце былі фатаграфіі Багінскага і Вечаркевіча, здымкі турмаў, дзе знаходзіліся яны. Юныя ленынцы заявілі пераліску з дзецьмі Багінскага — Лехам і Ганнай. Лех і Ганна прыязджалі ў Стоўбцы і былі гасцямі піянераў. Шмат цікавага раскажалі яны вучням пра жыццё свайго бацькі і пра яго баявога сябра Вечаркевіча.

А. ПЯТРОВІЧ.



Мазыр. Плошча імя Ул. І. Леніна.

Фота Ч. МЕЗІНА.

Большой раздел, подготовленный Академией наук СССР, отводится освоению космоса. «Атом — миру» — так называется экспозиция, которая знакомит с тем, как советские ученые выполняют благородную задачу использования ядерной энергии во имя процветания народов. Здесь можно увидеть фотографии самого крупного в мире Серпуховского ускорителя протонов, где советские и французские ученые ведут совместные работы.

Второй — самый большой зал — будет демонстрировать достижения советской промышленности. Посетители наглядно убедятся в результатах научно-технического прогресса в СССР, познакомятся с экспортной продукцией. Взять, к примеру, разделы «Оптика» и «Приборостроение». Советское внешнеторговое объединение «Машприборинторг» представляет

серию оптических квантовых генераторов на рубине — от учебного до большой мощности, электронные микроскопы, различные приборы для автоматизации и контроля технологических процессов. Привлекут внимание и получившие высокую оценку во многих странах советские фотокинокамеры и часы.

В экспозиции «Электроника» будет представлено оборудование для изготовления вакуумных электронных приборов и полупроводников, изделия электронной промышленности. Несомненно, привлекут внимание специалистов и 12 металлорежущих станков высокой точности и производительности.

В разделе «Химия» показаны действующие макеты различного химического оборудования, образцы новых материалов и изделий из них, минеральные удобрения, синтетиче-

ские волокна и стеклопластики, товары бытовой химии.

Специалистам и деловым людям, видимо, интересно будет узнать о некоторых изобретениях в советской промышленности и, возможно, договориться о приобретении лицензий в разделе «Лицензии».

Экспозицию второго зала включает раздел транспорта. В нем представлены два крупных внешнеторговых объединения: «Авиаэкспорт» и «Судоимпорт». Наряду с моделями таких известных на международном рынке самолетов, как ИЛ-62, БЕ-30, ТУ-154, вертолетов МИ-6, МИ-8, «Авиаэкспорт» покажет модель первого в мире сверхзвукового пассажирского самолета ТУ-144. «Судоимпорт» предлагает пассажирские, промысловые и сухогрузные суда, судовое оборудование новейшей конструкции. Любители водных прогу-

лок, скоростей и комфорта смогут по достоинству оценить суда на подводных крыльях «Комета», «Ракета» и «Метер».

В третьем зале посетители познакомятся с жизнью союзных республик, составляющих общую многонациональную семью народов СССР. Экспозиции Латвийской ССР и Грузинской ССР показывают достижения этих республик в хозяйственном строительстве, говорят о развитии их связей с Францией. В разделе Латвийской ССР, безусловно, будет пользоваться успехом экспозиция радиоприемников и телевизоров.

В этом же зале демонстрируются новинки советской моды и кинофильмы. Надеемся, что ни одна женщина не останется равнодушной к богатому набору сервисов из фарфора и

фарфяса, изделий из стекла и хрустала, тканей и мехов. Для мужчин представят интерес витрины, где выставлены русская водка, армянский коньяк, стелды спортивных принадлежностей, охотничьи ружья и спортивные винтовки и пистолеты. У стенда народных умельцев можно будет наблюдать за тем, как бесформенный кусок дерева или кости под умелыми руками мастеров с помощью резца и кисти превращается в «матрешек», шкатулки, игрушки.

Показ достижений Страны Советов завершается большим разделом, посвященным советско-французскому сотрудничеству. Советская выставка — еще одно проявление симпатии, дружбы и взаимопонимания, которые существуют между СССР и Францией.

(АПН).

П Р А З Г А Д Ы

Па суседству з Люсінамі, палескім сялом, дзе некалі настаўнічаў наш славуці народны паэт Якуб Колас, знаходзіцца Малькавічы. Цяпер гэта пасёлак, дзе ёсць чыгуначная станцыя, дом культуры, кінатэатр, балетная, вялікая цагляная школа, электрастанцыя, шэсць магазінаў, лесазавад, ашчадная каса, хлебнакарня, розныя майстэрні службы быту.

Выйшаў чалавек у Малькавічах з поезда, паўёў вокам наўкола. Не, гэта не там ён сышоў, не яго вёска. Як жа гэта падвёў яго праваднік, калі сказаў, што наступная станцыя Малькавічы. Паўна, не дачуўся ён, Лагвіновіч. Праваднік, можа, сказаў, што яна — праз адну станцыю. Мікалай Данилавіч павольна павярнуўся і глянуў праз лінію. Вялікія прыгожыя дамы. Такія некалі ён бачыў толькі ў Пінску, дзе транлялася бываць.

Лагвіновіч прайшоў уперад па перону. «Малькавічы» — прачытаў ён на шыльдзе. Што за пасланне? Каб ноччу было, то падумаў бы, што нячысцік жартуе з ім, а то ж дзень ясны.

Якуб Колас пакінуў нашчадкам у сваіх творах карціны галечы, беднасці і бяспраўя, што заўсёды панавалі ў палескіх вёсках.

Мікалай Данилавіч сам у маленстве і юнацтве пераносіў тут голад і холад, галечу і прыгніт. Ведае, як кажуць, колькі каштуе фунт ліха. Калі з даваеннай Польшчы ехаў за акіяны ў пошуках існасці, то родная вёска праводзіла яго ўрослым і зямлю хатамі з падсленаватымі акенцамі. Начамі Малькавічы, як у сярэднявекі, агортваліся цемрай. На газу ў насельніцтва не было грошай.

Але і за акіянам быў не мёд. Шмат часу Лагвіновіч у Аргенціне, куды прывезлі яго вярбоўшчыкі, не мог знайсці работы. Выпадковыя заробкі былі такія мізэрныя, што не магло быць і гаворкі, каб разлічыцца з крэдытарамі ці адкласці капейку на рамонт дома ў Малькавічах.

Вось тады Алена Данилаўна, жонка Лагвіновіча, і атрымала з-за акіяна пісьмо ад мужа. «Перадай нашым людзям, — пісаў Мікалай Данилавіч, — няхай не думваюць зрывацца з родных мясцін. Тут не зямны рай, як распеваюць вярбоўшчыкі, а сапраўднае пекла».

Толькі праз год Лагвіновіч здолеў па-

слаць на радзіму сто пеза, каб вярнуць хоць частку доўгу.

Рухнулі кволя надзеі, што за акіянам можна зарабіць грошы, каб купіць зямлю, набыць гаспадарку. Цяпер Лагвіновіч думаў толькі аб тым, як вярнуцца на радзіму. Адмаўляючы сабе ў самым неабходным, ён збіраў грошы. Калі ж у 1939 годзе ў сутаронні бровараў Кардовы, дзе тады гуў спіну Мікалай Данилавіч, ітушкай даляцела вестка, што заходнія вобласці Беларусі ўз'яднаны з Савецкай Беларуссю, Лагвіновіч ірвануўся на радзіму. Яму прыгадаліся словы аднавяскоўца, пачутыя перад выездам за акіяны:

— У чужым краі — не на сваёй лаўцы, не скажамі; пасунся. Памятай гэта, зямляк. Калі цяжка прыдзецца, вяртайся ў свой край, там і пад елкай рай.

Цяпер Лагвіновіч не мог і аднаго дня заставацца на чужыне. Хутчэй дамоў! Але вяртацца было не лёгка.

А там пачалася вайна. — Не бачыць нам, браткі, над сабой роднага неба, — з сумам у голасе і слязамі на вачах сказаў аднаго разу таварышам блізкі сябар Лагвіновіча.

Мікалай Данилавіч прытрымліваўся іншай думкі. Ён і некаторыя з яго таварышаў тайна збіралі грошы ў фонд дапамогі Чырвонай Арміі. Да апошняга пеза вытрасалі свае кашалькі, бо разумелі, што іх вяртанне на Радзіму залежыць ад поспеху савецкага народа, яго арміі ў барацьбе з ворагам.

Але і пасля таго, як фашызм быў разбіты, Мікалаю Данилавічу не так хутка ўдалася ажыццявіць сваю мару.

Сышоў ён тады з поезда і ніяк не мог паверыць, што гэта яго Малькавічы. Не, гэта не тая вёска, якую ён ведаў, якую пакінуў яшчэ маладым.

Ён стаў сярод высокіх, светлых і прыгожых дамоў. Усё гэта было так не падобна на старую вёску, што Лагвіновіч рантам адчуў, як з вачэй цякуць слязы. Гэта былі слязы радасці. Ён не саромеўся іх. Яны ачынілі яго душу ад шматгадовай гаркаты, што назбіралася за акіянам...

У Малькавічах цяпер, відаць, няма чалавека, які б па жыццярадаснасці, бадзёрасці, веселасці зраўняўся са старым Лагвіновічам.

Ганцавіцкі раён. Ул. МЯЖЭВІЧ.



Пілот мінскага авіяпадроздзялення Юлія КАЗАК ужо тры гады водзіць паветраныя караблі па пасажырскіх трасах нашай рэспублікі.

Фота В. ДУБІНКІ.

Апладыменты канадцаў

З велізарным поспехам прайшоў у Манрэалі канцэрт двойчы Чырванасцяжнага Ансамбля песні і танца Савецкай Арміі імя Аляксандрава. Гледа-

чы працяглымі апладыментамі сустракалі выкананне кожнага нумара праграмы праслаўленага калектыву.

ХЛОПЧЫК БЫЎ...

Ліпень 1941 года. Магілёў у агні варожай акружэння. Часці 712-й стралковай дывізіі генерала Раманава, народныя апалчэнцы, батальён міліцыі капітана Владзімірава выдучы жорсткія баі з пераўзыходзячымі сіламі нямецка-фашысцкіх войск.

Звыш двух тыдняў працягваецца абарона. Цяжка паранены генерал Раманаў, забіты капітан Владзіміраў, загінула многа абаронцаў горада, а дымныя руіны працягваюць страляць. 26 ліпеня атрыманы загад камандуючага арміяй пакінуць Магілёў. Рэшткі дывізіі пачалі выходзіць з акружэння па правому берагу Дняпра да Рагачова. Прабіцца на ўсход ужо немагчыма, немцы захапілі Крычаў, Оршу, уварваліся ў Смаленск.

Узяць Магілёў з захаду немцы так і не змаглі, таму наступалі з усходу. У тыя дні ўсходні прыгарад Магілёва Лупалава быў ужо ў руках праціўніка.

Абаронцаў горада і атакуючага ворага раздзяляла рака Днепр. Адзіны мост, які злучае Лупалава з цэнтрам горада, быў замініраваны нашымі сапёрамі. Пакідаючы горад, абаронцы ўзарвалі гэты мост.

Ужо тады ў Магілёве хадыла легенда, што савецкім сапёрам дапамог нейкі хлопчык. А ў 1964 годзе выйшла кніга «Міны чакаюць свайго часу», аўтар якой палкоўнік І. Старынаў у дні абароны Магілёва ўзначальваў аператыўна-інжынерную групу Генштаба і быў на Заходнім фронце. Ён успамінае, што калі быў адрэзаны загад узарваць мост, аказалася, што правяды ўзрыўной сістэмы пашкодзаны агнём праціўніка. Некалькі спроб злучыць іх не ўвянчаліся поспехам — смельчакі-добраахвотнікі загінулі. Задача была складанай — трэба было злучыць правяды пад вадай у 60—70 метрах ад прыдняга краю немцаў, якія ўжо выйшлі на левы бераг Дняпра. І тады да камандзіра асабага

атрада маёра А. Кавалёва вярнуўся хлопчык 10—12 год:

— Дазвольце мне, я добра ныраю.

Інаша выйсця не было, маёр дазволіў. Хлопчык зрабіў тое, што не маглі зрабіць вопытныя воіны. Ён нырнуў і пад вадай залплы пад мост. Хутка ажыла стрэлка омметра, і мост узляцеў у паветра.

У 1968 годзе аб гэтым успомніў і А. Кавалёў у кнізе «Салдатамі былі ўсе».

Здзейсніўшы свой подзвіг, хлопчык вылез з вады і пайшоў. Ні імя яго, ні прозвішча тады ніхто не ведаў. Ён заставаўся безыменным героем амаль 29 год. Мясцовыя краязнаўцы і журналісты доўга шукалі хлопчыка і пачалі ўжо сумнявацца, паўтараючы ўзятыя ў Максіма Горкага словы: «А ці быў хлопчык?» Можна, гэта проста прыгожая легенда?

А хлопчык быў. Сёлета ў пачатку лютага рэдакцыя абласной газеты «Магілёўская праўда» атрымала пісьмо ад трактарыста калгаса «Перамога» Кіраваградскай вобласці з Украіны Івана Самірава. Іван Фёдаравіч прасіў рэдакцыю дапа-

магчы ўстанавіць, дзе ён нарадзіўся і хто яго бацькі.

Перад вайной Ваня Саміраў, які страціў у раннім дзяцінстве бацькоў, выхоўваўся ў дзіцячым доме. Калі Магілёў быў у акружэнні, адзінаццацігадовы Ваня прыстаў да вайскавай ча-



сці. Расказаючы ўсё, што засталася ў яго памяці, Саміраў мімаходзь паведаміў і аб тым, як ён дапамог сапёрам узарваць мост праз Днепр.

Івана Фёдаравіча запрасілі ў Магілёў. У гутарцы з ім стала ясна, што ён і ёсць той «хлопчык», якога так доўга шукалі.

Цяпер Івану Саміраву сорак год. Да гэтага часу ён нікому не раскаваў аб эпизодзе ля моста, паколькі не лічыў яго подзвігам. Пасля Магілёва ён пайшоў з сапёрнай ротай у якасці сына часці. У складзе 62-й арміі В. Чуйкова быў пад Сталінградам, фарсіраваў Днепр, Віслу, Одэр, а закончыў вайну ў Берліне.

І. КРЫСКАВЕЦ, старшы навуковы супрацоўнік Магілёўскага краязнаўчага музея.

НА ЗДЫМКУ: Іван САМІРАВА.

Алесь
Бажко

«Райскі чалавек»

У маёй новай перапрацаванай апавесці «Блакiтныя вербы» гаворка iдзе пра людзей нялёгкага лёсу. Сярод iх быў і фальшаркоўнік і сляжыцелі култы. Адзін з iх, ксёндз Бенедзікт, прыйшоў праз цяжкія выпрабаванні ў дні Вялікай Айчыннай вайны. Ён быў сведкай многіх злачынстваў, якія чиніў тады яго калега па фаху уніцкі «святар» Леў Гарох, а пад канец і сам стаў яго ахвярай: па данося Гароха быў асуджаны гітлераўцамі на пакаранне смерцю як патрыёт Польшчы.

Пасля вайны ксёндз Бенедзікт рашуча парваў з рэакцыйным духавенствам і заступіў дарогу большому дружку Льва Гароха — кудакцу Мікадзіму Скрылю, палому сыну падпольшчыка Панаса Малюца. Малюцэ выкрывае яго, як ваеннага злачынцу.

Прапануючы чытачам урываек з апавесці.

АСТАТ.

Шуміць над Веснедзю трысцё.
Ксёндз Бенедзікт замкнуў

касцёл,
Схаваў адмычку пад парог
І заглядзеўся на мурог.

Ад стомы ўжо не чуў ён ног,
Але стрымаўся, не прылёг,
Бо мусіў бегчы у Барок

На свой касцельны хутарок.
Як там Адаць? Спіць на таку
Ці пацягнуўся на раку?

А, можа, ссунуўшы сталы
Гуляе ў хвазні з малым?
Цыганка ж, пэўна, не ўстае,
А пцічанё не спіць, залуе,

З дзіячым кудлаціць заласы...
Панас не ўседзеў бы, а сын
Яшчэ падумае, нябось.

Шукаць ён будзе тут кагось
Не пад стэламі, а ў бары.
Дарэмна ксёндз яго карыў,
Не, не дарэмна. Бачыць бог,
Ён Адаць перасцярог.

Няхай аяртаецца назад.
Вось-вось пачнецца лістапад,
Бор апусце... І тады
Адаць адзін тут, як бадзь, у

У крук сагнецца ад тургі
У касцельным баку без акон,
Хоць на яго скаў закон.
І сам ён хлопец не благай.

Астаўся ж, бачыць, ў Барку.
Тут дні спакойна пацякуць,
Калі Гарохаў дружкай
У ксяндза яго не засякуць.

Ксёндз пазнаваў іх па гадзе.
А сёння сам бачком ідзе,
За вёскай сочачы здалёк;
Каля ракі убавіў крок,
Памыў сандалі і прысеў.

Ці раз хадзіў ён па расе?
Ці раз сядзеў на пеньчуку?
Цяпер жа нават на раку
Глядзець не хоча пан айцец.

Не любіць ён нядобрых гэц!
Падвёў яго спадар Гарох.
Ксёндз праз яго і занямог.
Звер вырас з гэтае брыды.
А ксёндз хваліў яго заўжды.

І нават часам у Барок,
Як барана, сілком валок,
Даў бог такога дзецюка!
Гарох быў сынам бедняка,
Рос на нішчымніцы змяла
У хляўку на ўскраіне зяла,
А на панюў не наракаў...
Меў, значыць, розум гэты

хлоп.

І пад сябе, напэўна, гроб,
Каб не скаціцца ў парабкі?
Чым не знаходка хлоп такі?
От, каб далі яму надзел
Ці млын з вальцоўкай на вадзе,
Як у Мікодзіма Скрыля,
Што жыў з братамі за ракой.
Ды Скрыль любіў тады

спакой...
А Леў за дзеўкамі страляў
І толькі з трэбнікам з тых
Брахаць людзям пра бога мог.
Цяпер ён недзе п'е жэньшэнь
І з камілаўкай набякрэнь
Манашак ціскае крадком...
А пры панах Гарох мядком
Сквапліва ласазяў папа.

Той з неба зорак не халаў,
А жыў, дай божа, і Гарох,
Як поп, на трэбнікі налёг,
Каб за адзін, як кажуць, мах
Зашыцца пад царкоўны дах,—
Далей ад плуга і касы...
— Хіцёр зело ты, сукін сын!—
У захапленні ахаў поп.—

І Гэца (польскае) — жарт, вы-
брык.

Але ж і я яшчэ не ўсop,
Магу прыход свой абслужыць.
Лепш арыентуйся на касцёл...
— Ага! А колькі ж вы дасцё?...
— Сам пойдзеш з кайстрай

у народ.
Там—твае грошы, твой

прыход.
Што бог пашле, на тым і стой
Пад сцягам Уніі святой!..

Леў быў ужо амаль дзячком,
Калі хлопцы яго друкком
З сяла патурылі ў Барок.
Святы дзячок тады прамок
І доўга хыраў на палку:
— Я ім, паршыўцам, дапаку!..
Ксёндз уздыхнуў:
— Лепш пі калын.

Я за цябе падскочы ў млын
І пагляджу, дзе той злы дух,
Што супраць нас пачаў тут рух.
Як ты назаў яго?

— Панас...
— Душа людская—цёмны няя!
Як Скрыль яго служыць лаяў?
От, як зьядзе з даара каня...
— Каня? На што Панасу конь?
Ён за камунію ў агонь
Працёпам лезе, гэты зух...
— Што ж, будзем біцца з ім

удвух.
Ксёндз браў з паліцы капялюш
І асцярожненька, як вуж,
Віляў па кладках да Скрыля.

Скрыль для палякаў быў

паляк,
Для беларусаў—беларус.
І ўсім тлумачыў, што

прымус—
Зло невялікае ў жыцці.
Ксёндз прысвяціў яму

трыпціх
Пад назвай: «Райскі чалавек».
А для сялян ён быў Габсек
З душою сытага крата.
Гарох і той зарагатаў,
Калі дачуўся ад людзей,
Што Скрыль не моліцца нідзе:
Ён, шапку зняўшы, на стагі
Саае маліўся на палях.
— Пан ёсць сапраўдны рускі

лях,—
Казаў яму не раз айцец,—
З такім не грэх і пад вянец.
Магу быць сватам...

Скрыль маўчаў.
Або сярдзіта сек з пляча:
— Адстаньце, ойча! Я—манах,
Хоць і хаджу яшчэ ў штанах,
Абшытых хромам для красы...

Ксёндз пераходзіў на басы:
— Жартуеш, пане мой?
Ну што ж,
Глядзі, каб часам без калош
Не драпануў адсюль у лес...
А ў той нядобры дзень

шапнуў:
— Каму ты млын свой

адамкнуў?
Хлоп да мяне адзін прылез,
Увесь калоціцца: «Заб'юць!»
А хто заб'е? Панас Малюць.
— А хлоп той хто? Мо Леў

Гарох,
Дык я тут, ойча, прыбярэг
Вядро памыяў для яго...
— Цямніш ты, смерд! Пасля

братом
Памкнешся ў поле па братаў.
Ды я, прызнацца, не гатоў
Быць у прахвостаў панятым...
Лепш супакойся, пан, на тым,

Што зараз маем, і амін...
Дамоў ксёндз ехаў на кані
У скрылёвай барме з барсука.
І мех крупы з сабою вёз.
А Скрыль, расчулены да слёз,
На млынара свайго гукаў:
— Кранеш Гароха — задушу!..

Млынар маўчаў. Яго душу
Гарох нягоднікам прадаў.
І сам прадаўся. А шкада,
Таксама ж быў не велькі пан,
Перш чым прыняў духоўны сан,
Поп збіў яго: «Патрэбен чын,
Маліся дзённа і ўначы...»
І Леў стараўся... уцячы
У Стаўкі да Пронькавай дачкі
На свежы мёд і кабакі.
Там ён прыкідваў за сталом,
Дзе стукцаць крыжам, дзе

калэм,
Каб нека выраўняць свой шлях
Ды жыць не горай за Скрыля.
Бо людзі...
Поп не маладзён,
Відаць, не мала пройдзе дзён,
Пакуль ён выцісне з сябе,
Чаму Гарох за Эльбу збег
Не пры панах, а ў тыя дні,
Калі бальшак ужо дудніў
Ад бітых «тыграў» і «пантэр».
Паны ж знімаліся з кватэр
На першы гоман у бары.
Панас іх з хлопцамі пароў
З лясных маенткаў і двароў.
Льза не чапаў ён да пары,
Пасля, убачыўшы ў млыне,
Абняў, паляпаў па спіне
І ціхім голасам шапнуў:
— На кладках стрэнемся —

спіхну...
— Спіхнеш? Мяне? — Леў
пабалеў.
Сутулы. Плашч як на кале.
Хлюст—хоць на пудзіла

пакінь.
Мо ён сухотлівы які?
Панас нахмурыўся:
— Прысядзь...

Шасціць аер. Рачная гладзь
Ледзь чутна плешчацца ля ног.
Аер ужо там-сям палёг,
Чарнее—восень на дварэ...
Ксёндз летам крыху загарэў.
А сёння, глянуўшы ў ваду
На свой стары, азызлы твар,
Ён застагнаў, як у прыпар:
— Мо ўжо дадому ці зайду?..
Зблажэў я ўшчэнт, як рускі

Спас.
А гэты ж... як яго... Панас
Не хутка выйдзе з галавы.
Скрыль тут касіў з ім паплавы
І на хаду бурчэў пад нос:
«Шырэй, шырэй бяры
пракос!»—
«Вазьму!—Панас мянціў касу.—
Калі ў касіліце не зяньцясу.—
Карчоў тут процьма, а харчы,
Хоць лезь пад воз і гвалт

крычы!»—
«Чаго ж крычаць?—адвільваў
Скрыль.—
Ты лепш пятлю сабе намыль...
Відаць, не чуў ты аб Талстым—
Мой харч без мяса, ды

густы...»—
І ў новых брыджах, як паніч,
Па лузе гойсаў на кані—
Касцоў прыспешваў. Быў

рэзон:
Рук не хапала на сезон—
Травіў жывёлаю канцы
Аж недзе там, у ядлаўцы,
Што чах на ўзгорках ля Тура.
А колькі поля Скрыль араў!

Ён тут паціху, як павук,
Увесь абшар прыбраў да рук
Дзе за гатоўку, дзе за так,
Як апякун або прымак.
А ўжо ж тры жонкі перажыў.
Хітрыў, прахвост, што ні

кажы!..
Ксёндз утаропіўся на млын.
Скрыль там адзін цяпер жыае
Па вокны ў друзе і траве,
Звязаўшы з лыка пасталы.
І хлеб есць горкі, як палын.
Ксёндз быў там нека і адчуў:
Туга паўзла з усіх пачур.
Ён нават крыху арабей:
«Падумаў, васпан, аб сабе,—
Сказаў спагдліва Скрылю.—
Я матку боскую маю,
Каб тут няшчасных не было».—
Плябан і дома, за сталом,
Сядзеў тады, як на цвіках:
«Трохжыльны хлоп тэн рускі

лях.
Але на чым мы тут стаім?
Лёс пугай смальнуў і па ім:
Жыццё пайшло за берагі.
Скрыль сам раздаў свае

маргі.
Каму?—спыталі б батрака:
Сястры, бліжэйшым сваякам.
І апранаўся ж абы як,
Нібыта ён і не кулак.
От, жыў над рэчкай селянін,
Хоць на таргі яго гані:
Нікога пальцам не крапе.
О, Скрыль парадаваў мяне!..»

Ксёндз паглядзеў на свой ўбор.
Касцёл, канечне, не сабор.
Тут, грэх узяўшы на душу,
Служыў бы ў лапцях ён імшу,
Бог не пакрыўдзіўся б. Чаго?
Усе прыбядняліся кругом,
Калі награнуў новы лад.
Ксёндз і пра ўцёкі думаў нат.
Аднак, прабачце, ён—святар,
Пастух распуджаных атар,
З зайны, як схімнік, рад не

рад,
Пасціў, захоўваў цалібат.²
Нашто ж яму той маскарад?
Смяшыць засеціх маладзіц!
Жыццё і так не варта ніц.
Ксёндз сам сабе ужо не люб.
Каму патрэбны ён стары?
Хто з ім сур'ёзна гаварыў?
У кожнай вёсцы—школа, клуб.
У хатах радыёе трашчыць...
І Скрыль, як прывід, у плашчы
Ля хлопцаў трэцца дзень і ноч.
Ксёндз пазбягаў ягоных воч.
Ён і сягоння пойдзе ў брод,
Каб не натрапіў на яго
Каля млына або ў Стаўках.
Скрыль і з абрэзам у руках
Не раз выходзіў на шашу,
Ды бог збярэг яго душу...
Для тых, што вераць кулаччу.
Ксёндз Бенедзікт нядаўна чуў,
Як Скрыль на Пронькавым

дварэ
Смяяўся, з бабамі дурэў,
Пасля, надзьмуўшыся, зароў:
«У вашай вёсцы сто двароў,
А я, шановны, адзін...
Эй, Пронька, колькі там

гадзін?»—
«Што?—Пронька выглянуў
з гумна.—
От, пераб'ешся да цямна,
Мой певень некуды пабег...»

З усіх бакоў пачуўся смех.
Скрыль тупнуў ботам:
«Слухай, ты!
Я быў апорай беднаты.
А зараз, бачыш, брыгадзір.

² Цалібат—абяцанне бяшлюб-
насці.

Менш, братка, слухайся

задзір».

Зноў, значыць, выруліў

з млына

У абшытых скураю штанах

«Інтэрас» саёй цішком рабіць

Усіх абгоніць, чорт рабы!..

Не, млын забралі ў камбінат,
Дык Скрыль цяпер і жорнам

рад,
Было б, як кажуць, што

малоць.
Ксёндз гаварыў яму:
«Не шкодзь.

Ці варта нам дражніць гусей?
Дзе трэба зло—дабро пасей!
Я знаю, пане мой, як ты
Пазатыкаў людзям раты,
Каб не казалі, кім ты быў.
Шкада, што я цяпер слабы,
Во, бачыш, з дубчыкам хаджу,
Але на свет арлом гляджу.
Трымайся збоку ад падзені!..»
«Ксёндз выпіў, мусіць,

кагадзе,—
Мядсек Мікодзім светара.—
Мяне не возьмуць на ура.
Не хопіць фактаў, каб узяць.
Хто мне паможа? Пронькаў

зяць!
Адтуль, з-за Эльбы... Мы ж —
сябры.

Я нават помню той абрыў,
Каля якога мы не раз
Цішком шапталіся пра вас.
Леў мне бажыўся, што не ён,
А вы—эсэсавец, шпіён.
Вас гэта дзівіць?»

«Не, чаму ж,
Ён гэтабубіў нямаля душ,
Мая—апошняя была,
Ды раптам, бачыш, ажыла!—
Ксёндз пакланіўся. — Я ж

казаў:
Гарох—падонак, драбязя!..
І ты, як воук, не знаў пакут,
Калі зямля гарэла тут...
Не тужся, значыць,

жартаваць:
Звячэе ў прочках Пронькаў

зяць!
Бальшавікі—народ круты,
А Леў тут з намі быў на «ты».
Ды ён і там, на тым баку,
Набіў на подласця руку,
Ты гэта мусіш зразумець,
Калі не скончыш у турме...»

Скрыля праняў халодны пот.
Ксёндз Бенедзікт не першы

год
Нахабна кроў яму псуе.
Ці не здурнеў ён пад канец?
Няпэўны ў бога пасланец.
Ксёндз сам пазіціў здае
І пэд Скрыля як мае быць
Гатоў ужо кліны падбіць,
Ад думак чорны, як ралля.
Не разумеў ён Скрыля,
Пабытаў з некім. А шкада,
У крыўду б Скрыль яго не

даў,
Замацаваўшыся ў Стаўках;
Дальбог, насіў бы на руках...
..Вось-вось абед. Плябан

сядзіць
На пеньчуку каля ракі.
І ўсё яшчэ на млын глядзіць.
Скрыль, пэўна, дома, бо гракі
Крычаць на вербах ля запруд.
Ксёндз іх не бачыць. Ён

прастыў,
Пакуль змываў у рэчцы бруд,
Па плех схаваўшыся ў кусты.
Прыемна ўспомніць: ад

Скрыля
Ён драпаў з рэчкі на румок.
А сёння зранку след мыляў,
Да пупа ў Веснедзі намок,
Але нікуды не бяжыць.
Бо колькі б ён ні джгаў

бягом—
З вачэй спадаюць міражы
З утульным скітам для яго...



Са скарбніцы беларускага мастацтва

Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Уладзімір Сухаверхаў нарадзіўся ў 1908 годзе. Мастацкую адукацыю атрымаў ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме. У гады Вялікай Айчыннай вайны, знаходзячыся ў партызанскім атрадзе, Сухаверхаў стварае шмат цікавых малюнкаў з жыцця партызан.

Тама дэрацінай барацьбы беларускіх партызан стала адной з галоўных у пасляваеннай творчасці мастака. Ён стварыў серыю акварэльных партрэтаў народных месціццаў, пісьмі карціну «Сустрэча партызан з Савецкай Арміяй». Усё гэта было як бы падрыхтоўкай да стварэння ў 1947—48 гг. жануіментальнага палатна «За родную Беларусь». Рэпрадукцыя з гэтага твора, аднаго з найбольш цікавых у беларускім мастацтве аб Вялікай Айчыннай вайне, вы бачыце на нашым здымку.

ЧЕРЕЗ неделю рабочие разговаривали при ней не опасаясь. Они просто не замечали ее — делали все, что полагалось делать в уборной, нисколько не стесняясь присутствия женщины. Кира низко сдвигала косынку, на самые глаза.

Однажды веселый немец, которого товарищи ласково называли Гансен, застав Киру в курилке одну, обнял ее сзади за плечи:

— А ты еще ничего, старушка!

Он стал следить за Кирой и как только представлялась возможность, обхватывал своими ручищами. Кира не сдержалась, ударила его мокрой тряпкой. Он не рассердился, а виновато улыбнулся.

Как-то, войдя в курилку прибрать окурки, Кира удивилась — рабочие разговаривали тихо, короткими фразами, настроение у них было подавленное, прямо-таки похоронное. Кира услышала, как Гансен произнес, ни к кому не обращаясь:

— Чертова мельница, этот Сталинград! Армии Паулюса как не бывало...

Так Кира узнала о победе под Сталинградом.

Она с трудом дождалась вечера — не терпелось сообщить подружкам.

У Гали хитро заблестели глаза.

— Спасибо, Варя, я тоже слышала.

Гали замолчала — к ним подходила Утроба со своей Надькой.

— Что, сволочи, зубы скалите? — осведомилась Утроба.

— Они вообразили новость что! — подхватила Надька. От нее шел сильный запах спиртного.

— Рано радуетесь, стервы, — угрожающе произнесла Утроба. — Сдохнете, куда...

Как ни печально было сознавать, но Утроба была права — от Сталинградского сражения до разгрома немцев было еще далеко. Они еще занимали всю Украину, Белоруссию, стояли под Ленинградом, в Орле, в Курске, в Ржеве — совсем недалеко от Москвы.

Ира Уварова рассказала, что ее вызывал Завалишин, приказал как можно больше собирать сведений о настроении острабочих.

— Он сказал: «Всех бери на крючок, кто кричит и кто молчит. Молчуны опаснее...» Я ему про Утробу такого намолола! «Самая опасная у нас, Сергей Владимирович, староста. Скрывает, что депутатом райсовета выбиралась». Он говорит: «Проверим!».

Дней через пять женщины видели, как Утроба собралась в город, надела губы, пришила новый знак «ОСТ».

Она ушла и не вернулась. Надька из закутка переселилась в барак — ее пожалели, хоть и на самом нижнем ярусе, почти у самого пола, но место отвели.

В закутке появилась новая хозяйка, госпожа Парамонова Анна Васильевна — заместитель председателя группы «Не сдадимся!» Очень ее нахвалила Завалишина резидент Ира Уварова.

Жить стало немного легче.

Гансен, улучив момент, сказал:

— Я вижу, фрау, вы понимаете по-немецки! Не опасайтесь меня, я не враг.

Вошли курильщики, и он строго прикрикнул на Киру, чтобы она действовала поскорее, и незаметно подмигнул.

Кира вечером посоветовалась с Галей.

— Как быть?

— Говори по-немецки плохо, как все мы...

На другой день Кира проходила мимо станка Ганса. Он сунул ей в карман сверток — в нем оказались кусок

хлеба с ломтиком бекона и записка: «Приходи после перерыва. Это уничтожь!»

После обеденного перерыва Кира обычно мыла пол в женской. На этот раз она начала с мужской. Появился Ганс, Кира отдала ему его записку и сказала:

— Уничтожьте сами!

Ганс умахнулся, порвал бумажку на мелкие кусочки.

— Спасибо... — И повторил: — Не опасайтесь меня, я не враг. В первом этаже работают ваши. Передайте им, у мастера Лейшнера в кладовой много деревянных

наверное, никогда не вернется.

И вдруг подарок! Ганс действовал не в одиночку, женщины в бараке с восторгом рассказывали о полученных подарках. Гале в сумку с инструментом положили маленького симпатичного медвежонка, но вместо обычной короны на голове у мишки оказался бело-красный колпачок, сшитый из детского чулочка.

После ужина женщины строем повели в кино. Это тоже явилось радостной неожиданностью. Сначала показали

— После вашего поста молоко лучше.

— Надеюсь, без отравы?

— Подозрения? Выпили? Ну и молодец! Немного отдохните и пойдем красоту наводить.

Орлов сел в кресло перед зеркалом. «Ого! Здорово оброс!»

Парикмахер в белом халате поверх военной формы вышел из-за ширмы. С любопытством посмотрел на Орлова. Орлов узнал сразу — Ужакин, лейтенант, встречались еще перед войной.

«Как его звали? Николай?»

Арк. ВАСИЛЬЕВ



ботинок. Он их экономит. Пусть попросят, а если откажет, надо обратиться к инженеру Хенку.

Гансен крепко пожал руку и ушел.

В первом этаже работали только острабочие — одни девушки. Своя обувь у большинства давно порвалась, поэтому ходили босыми, а цементный пол был усыпан металлическими опилками и стружкой.

Мастер Лейшнер немного поломался: «Какие ботинки? Где я вам их найду?» Гали ласково попросила: «Спросите у герра Хенка».

Мастер с любопытством посмотрел на русскую, пошевелив ему, мастеру Лейшнеру, давать советы.

— Хорошо, фрейлен, посмотрю...

Он впервые за все время назвал Гали «фрейлен».

Мастер принес пару сандалий из парусиновой тесьмы на толстых деревянных подошвах.

— Получите, фрейлен. Если подойдут, буду рад. После смены получите и для всех...

Гали весело застучала «босоножками» по цементному полу.

Утром Кира прошла мимо Ганса. Ей очень хотелось подойти к нему пожать руку, но она лишь незаметно улыбнулась.

Восьмого марта 1944 года, открыв шкафчик, где хранился ее халат и незамысловатый инструмент, Кира нашла в кармане завернутую в тонкую бумагу березовую веточку с крохотными листочками и маленькую плитку шоколада.

Кира с трудом сдержала слезы. Накануне, перед сном, кто-то из женщин сказал:

— Завтра восьмое.

— Ну и что? — ответил чей-то раздраженный голос.

— Восьмое марта...

— А тебе что до этого, дура? Маковку дадут?

Зашумели, принялись вспоминать, как проводили этот день дома, кляли свое теперешнее бесправное положение.

— Я, бывало, только прогнусь, а мне братишка Колька коробку конфет подает и духи «Красная Москва».

— А я однажды так напилась... Первый раз шампанское попробовала.

— Мы всем подарки делали. Письма смешные писали. С предсказаниями...

Гали рассказала, как в последний мирный Женский день товарищи подарили ей набор пластинок.

— Ты представь, все пластинки Лемешева!

Кира слушала и с горечью думала, что все это ушло и,

кинохронику: Адольф Гитлер произносит речь. Адольф Гитлер беседует с итальянским послом, затем пошли кадры фронтовой хроники и, наконец, девочки аж завывали от восторга, — начался «Антон Иванович сердится». К концу фильма все ревели...

Барак, хотя его проветрили, темный, сырой, с впитавшимся в стены запахом креозота, показался после картины еще непригляднее. Там был Ленинград, знакомые, почти родные артисты, даже смешной, жалкий Керсинов показался родней родного. Все это было далеким, невозвратным прошлым, барак был настоящим.

В начале лета Ганс сказал: — Не удивляйтесь, вам скоро придется уехать в другое место... Не волнуйтесь, это мы хотим вам добра...

Не прошло и недели, как Киру и еще нескольких острабочих увезли в контору на Франкфуртеналлее, где Вейдемани, управляющий именем фрау Беллинберг, отобрал Киру.

Чтобы не забыть адрес Ганса, Кира часто повторяла его вслух: «Берлин—Панков, Доломитенштрассе, 18».

— НАДО ПОВОРОТИТЬ, ТОВАРИЩ ОРЛОВ...

Щелкнул выключатель, стало чуть светлее... Отдвинули засов, но дверь не открывают, «Чего они тянут?»

— Господин Орлов? Как вы себя чувствуете?

— Лучше не может быть.

— Приятно слышать.

Открыли дверь. «Все-таки хорошо при свете!»

— Доброе утро, господин Орлов.

«Все-таки утро!»

— Пойдемте, господин Орлов. Приказано доставить вас наверх.

— Ну что ж, пойдемте.

— Вы идти можете?

— Странный вопрос.

— Вы тут трое суток... Без обеда...

— И без ужина. — «Проводу я вам, стержцы, не скажу! А она кап-кап. Минут пятнадцать — и полная ладонь. А то еще почините». — Не беспокойтесь, поручик! Дойду.

«Куда они меня ведут? На допрос? А голова немного кружится. Ничего, доберусь»...

Орлова ввели в большую светлую комнату. Окна настезь. «Чем это тут пахнет? Гарью... Значит, опять бомбили. Почему же я не слышал? Спал. Здоров спать, Алексей Иванович!»

Стол под белой скатертью. «Ты смотри, молоко!»

— Выпейте молока, господин Орлов.

— Не могли чай приготовить!

Михаил? Вспомнил — тезка, совершенно верно — Алексей Ужакин».

Астафьев скомандовал: — Постриги, Рыбаков, побрей...

— Слушаюсь, ваше благородие!

Поручик подсел к журнальному столику, принялся за газету. Орлов рассмотрел заголовки — «Доброволец».

Ужакин закутал Орлова простыней.

«Значит, ты здесь под Рыбаковым ходишь, лейтенант Ужакин? Я сейчас тебе напомню, кто ты есть!»

— Постарайся, Ужакин, по старому знакомству!

У парикмахера дрожат руки, голос с хрипотцой.

— Это вы мне?

— Тебе, Ужакин, тебе... Парикмахер совсем разволновался — побледнел, переключается на полке инструмент, взял почему-то бритву, смотрит в сторону. Поручик Астафьев услышал, подошел.

— Рыбаков! Положите бритву!

Ужакин положил бритву.

— Руки! Подними руки, Рыбаков!

Астафьев пнул дверь, крикнул:

— Дежурный!

Вбежал офицер.

— Господин Севастьянов! Унтер-офицер Рыбаков арестован. Проводите куда следует...

— Есть!

— Срочно парикмахера!

— Есть!

— Вы неосторожны, господин Орлов. Рыбаков мог вас зарезать, как цыпленка...

— Ужакин? Не смог бы. Он трус!

— Тем более...

— Разрешите взглянуть на вашу газету?

Астафьев подал Орлову газету.

— Интересуетесь?

— Почему бы и нет.

— Плохая газета. Когда редактировал Жиленков, хоть что-то было, а сейчас редактор князь Барятинский-Эрастов. Знаю его по Парижу. Грандиозный болван.

писатели Бери, Бразильяк».

«Беседа с А. Ф. Керенским. Корреспондент германского информационного бюро передает из Мадрида, что туда поступило известие об интервью с А. Ф. Керенским, которое он дал известному журналисту. Министр — председатель временного русского правительства заявил:

«Россия вполне созрела для борьбы за свободу. Я твердо верю, что генерал-лейтенант Власов поведет ее по верному пути».

«Повышение цен на эсбан». «В целях экономии цена на билеты берлинской городской железной дороги повышена на пятнадцать пфенигов».

«Изменение часов работы русского ресторана «Медведь». Администрация уведомляет гг. посетителей, что в связи с участившимися воздушными налетами противника наш ресторан открыт с 12 дня до 7 вечера».

«Богослужения». Справок было много: о кафедральном соборе Вознесения, украинской православной церкви св. Михаила на Кайзераллее, 19, казачьей православной церкви св. Николая на Клопштокштрассе, 58, о храме равноапостольского князя Владимира...

«Отдел розыска». Цена за объявление — тридцать пфенигов за слово. Объявление, объявление, объявление... «Лидия Михайловна Абрамова разыскивает Виктора Николаевича Абрамова, офицера армии Врангеля в 1920 году. Писать: Вреслау, 5, кабаре «Кайзеркрене». «Сотников Николай Семенович разыскивает Юлю Гриценко из Житомира. Писать: Франция, Париж, 17 район, рю Ван-Дейка, дом 4, штаб «остлегнона». «Донской казак Лютов Карп Федорыч разыскивает брата Афанасия. Париж, рю де Курсель, 63».

«К сведению подписчиков и читателей. Со следующего номера за объявление о розыске близких и друзей устанавливается единая цена — 2 марки. Объявления будут иметь стандартный вид. Например: «И. И. Русаков — А. А. Русакову. Писать: Берлин, Митте, Георгштрассе, два».

Вбежал младший унтер-офицер.

— По вашему приказанию явился.

— Облачайся! Пострижешь, побреешь господина Орлова.

— Слушаюсь... Пожалуйте, господин подполковник. Как прикажете? Под полечку, боксик?

— Обыкновенно. Чик, чик, чик...

— Давно оттудова, ваше высокоблагородие?

— Котов! — поручик Астафьев оторвался от газеты. — Можете молча орудовать?

— Трудно-с, вашбродь. Поговорить охота.

— Со мной поговорить!

Котов больше ни слова, лишь спросил деловито:

— Усы сохраним? Вам идут.

— Пожалуй оставь...

Астафьев насмешливо бросил:

— Усы гусара украшают.

— Котов, сбрей. Ну их к черту!

Парикмахер смахнул усы. Спросил у Астафьева:

— Одеколочником полить, вашбродь?

— Лей. Рейхсбанк выдержит.

Поднялись на третий этаж, прошли в комнату, в ней мягкий кожаный диван, такие же глубокие, вишневого цвета кресла, на полу ковер.

— Отдохните, господин Орлов. Я сейчас...

Астафьев ушел, закрыв за собой дверь на ключ. Орлов опустился в удобное кресло.

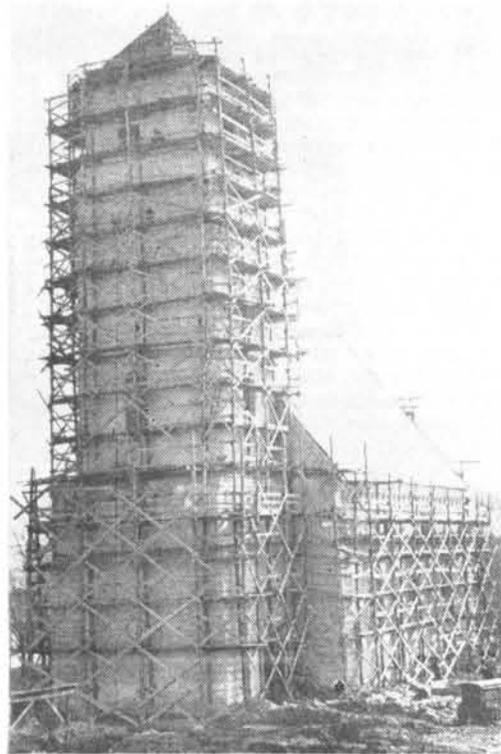
— Пардон, господин подполковник... Закусите.

Орлов с удивлением посмотрел на стол — как в сказке, скатерть-самобранка; сосиски, видать, горячие, булочка, масло, вкусно пахнет кофе.

«Продолжение следует».

(Продолжение. Начало в №№ 41, 42, 44—51 за 1969 год. №№ 1—15, 17—21 за 1970 год.)

ПРААБРАЖЭНСКАЯ ЦАРКВА ў ЗАСЛАЎЛІ



Сярод узгоркаў і лясоў чароўнай прыроды Міншчыны ляжыць ціхі гарадок Заслаўль. Нічым не адрозніваецца ён ад дзесяткаў такіх жа паселішчаў, але назва яго вядома кожнаму, хто хоць крышку знаёмы з гісторыяй Беларусі.

Заслаўль — адзін з самых старажытных гарадоў нашай рэспублікі. Як сведчыць летапіс, ён існаваў ужо ў 1127 годзе, і мяркуецца, што названы ён у гонар Ізяслава — сына Рагнеды і кіеўскага князя Уладзіміра. Легенды, звязаныя з горадам, наяўнасць гістарычных помнікаў, блізкасць да Мінска і выдатныя зносіны з ім (электрыфікаваная чыгунка і Вільнюская шаша) даюць усе падставы для таго, каб зрабіць Заслаўль месцам масавага турызму, месцам знаёмства людзей з гісторыяй Беларусі.

І вось сёлета ў будынку Праабражэнскай царквы адкрые свой філіял Дзяржаўны музей БССР. Гэтая царква была ўзведзена ў XVI—XVIII стагоддзях на высокім узгорку з маляўнічай рачулкай ля падножжа. Невялікі прамавугольны храм з вежай-званіцай павінен быў служыць не толькі для культурных абрадаў, але і для абаронных мэт, таму яго акружаў магутны земляны вал з байніцамі, і толькі пад'ёмны мост злучаў каменныя вароты будынка з процілеглым бокам рова, напоўненага вадою. Вал і зараз дасягае з паўднёвага боку 13 метраў, а ў 1926 годзе меў 20-метровую вышыню. Вароты і мост не захаваліся, гады наклалі свой няёмковы адбітак на сцены і перакрыцці, значныя разбурэнні нанесла вайна...

А цяпер наслухаем, што расказвае старшы архітэктар навукова-рэстаўрацыйных майстэрняў Таццяна Чарнова:

— Рэстаўрацыйныя работы ідуць у Праабражэнскай царкве поўным ходам. Ім, безумоўна, папярэднічала карпатлівая работа нашых супрацоўнікаў. Трэба было даследаваць грунт, вапнавыя растворы ў розных месцах сцен і праёмаў, стан драўляных канструкцый і шмат, шмат іншага. Зараз ужо ідуць знешнія і ўнутраныя аддзелачныя работы, расчышчаецца патаемная вінтавая лесвіца, аднаўляецца старадаўняя падлога з глінянай пліткі...

У аснову рэстаўрацыі пакладзена цяперашняе аблічча помніка з прывязаннем паасобных яго элементаў да першаходнага стану. Справа ў тым, што будынак не мае стыльвай чысціні. У залежнасці ад грамадска-палітычнай сітуацыі храм пераходзіў ад католікаў да рэфарматараў, ад рэфарматараў да праваслаўных, і кожны новы гаспадары абавязкова

што-небудзь у ім змянялі: то дэкаратыўнае ўбранства, то завяршэнне вежы, то яшчэ што-небудзь.

Нядаўна пад тоўстым пластом тынкоўкі на адным з пілястраў мы знайшлі надпіс, на якім пакуль што ўдалося прачытаць толькі ANNO MDCMXXVIII (год 1678). Мы думаем, што гэты надпіс зроблены з поваду грашовага ахвяравання магната Сапегі ў фонд храма, які быў тады каталіцкім дамініканскім касцёлам. Як сведчыць рукапіс Яна Ходзькі, іменна ў гэты час касцёл быў значна адноўлены за кошт багатага магната.

Мы з вялікай цікавасцю ставімся да кожнай старонкі гісторыі царквы, бо яна будзе не толькі памяшканнем для экспанатаў Дзяржаўнага музея (дарэчы, у асноўным гісторыка-археалагічных), але і сама каштоўнейшым экспанатам.

Сёлета завершыцца рэстаўрацыя будынка храма. Наступным этапам будзе ўзнаўленне старажытнай забудовы тэрыторыі вакол яго, абароннага вала, каменных варот і пад'ёмнага моста. Але для гэтага нам патрэбны яшчэ вычарпальныя літаратурныя і натурныя даследаванні.

С. КЛІМКОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: рэстаўрацыя Праабражэнскай царквы.

Фота П. НАВАГАРАВА.

якая, дзякуючы ўпартым пошукам, папаўняецца дзень за днём вольна ўжо 60 год.

Збіральнік складае «біяграфію» кожнага экспаната. Спецыяліст знойдзе ў іх важныя звесткі — дату і месца пабудовы моста, імя галоўнага будаўніка, памеры пралётаў, вышыню над вадой і г. д.

Складанне «біяграфій» 135 унікальных мастоў свету запатрабавала 40 год карпатлівай працы.

Сваю выдатную калекцыю Уладзімір Чэмена падарыў навукова-тэхнічнай бібліятэцы Ленінградскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту. Карыстацца ёю будуць мостабудаўнікі, канструктары, вучоныя, студэнты.

няў, на якое дадуць адказ эксперыментатары.

Як паведамляе газета «Поллярная правда», база ўвядзе ў эксплуатацыю ў 1972—1973 гадах. Будуць узведзены цэхі для інкубацыі ікры, вырошчвання малькоў, акварыумы для ўтрымання буйных рыб. Гэта дапаможа выпускаць у мора рыбу такіх памераў, пры якіх яна менш за ўсё гіне.

які ён ведае верны спосаб, каб трапіць у рай.

— Самы верны спосаб, — не задумваючыся, адказаў той, — гэта рэзка тармазіць на крутым слізкім павароце.

Навошта мужчына жэніцца? У Англіі, таму што краіна чаквае, каб ён выканаў свой абавязак.

У Францыі, каб мець французскую кухню ў доме.

У Галівудзе, каб мець з кім развесціся.

ТАРПАНЫ

У даўнія часы табуны дзікіх коней — тарпанаў ураганам насіліся па прасторах Еўропы і Заходняй Сібіры. Не трапляліся паляўнічы на іх шляху, калі ляціць вялікі статак...

Але «верх» усё ж узялі паляўнічыя. У канцы мінулага стагоддзя ад велізарных статаў засталіся толькі лічаныя экзemplары тарпанаў, ды і тыя змяшаліся на тэрыторыі Польшчы з хатнімі коньмі. Знік цікавы від жывёл.

Пачынаючы з 1936 года польскія вучоныя заняліся аднаўленнем статка дзікага тарпана. Гэта вельмі складаная справа: з прымесей атрымаць чыстакроўны від. Аднак вучоныя цярпліва і настойліва ішлі да намеранай мэты. У польскай частцы Беларускай пушчы з'явіўся першы статак тарпанаў. Пару з іх некалькі год назад польскія вучоныя перадалі беларускім калегам. Перадалі, як кажучы, на развод. Але развод не атрымаўся, жывёлы патомства не далі.

Польскія сябры перадалі нашым вучоным яшчэ трох тарпанаў — дзвюх самак і самца. І вось нядаўна ў Беларускай пушчы з'явілася першае патомства дзікіх коней — маленькае стракатае жарабя са стаячай грывай і доўгім пушыстым цёмным хвостам.

Малыя за некалькі дзён здолелі пераняць звычкі сваіх бацькоў. Хацелі яго сфата-

графавачы, а ён проста пабег на аб'ектыў, выцягнуў цікаўную мордачку, стараючыся паспрабаваць губамі на смак гэту прыладу. Маці не перашкаджала малому падыходзіць да чалавека. Але варта было даросламу тарпану наблізіцца да яе жарабяці, як яна імгненна прыкрыла яго сабой.

— Што гэта яна так ахоўвае дзіця ад бацькі? — пытаю ў егера Мікалая Сідарука, якому даручаны нагляд за жывёламі.

— Бываюць выпадкі, што бацька грызе малага, — гэта «метад» яго выхавання. Вось маці і абараняе яго.

Хутка чакаецца патомства ад другой тарпаніхі. Цяпер, трэба меркаваць, і ў нашай Беларускай пушчы з'явіцца свой статак рэдкіх жывёл. А калі іх набярэцца многа і не будзе небяспекі знікнення віду, напэўна, вучоныя пачнуць адраджаць у тарпанаў першапачатковыя дзікія інстынкты, каб можна было смела выпускаць статак на волю, і ён бы выжыў у суровай барацьбе за існаванне.

Нялёгка гэта задача — адраджаць прыроду, загубленую драпежніцкім спосабам гаспадарання дарэвалюцыйных часоў. Але вучоныя сацыялістычных краін сумеснымі намаганнямі вядуць вышэйшую работу. Сапраўдны ж гаспадар заўсёды беражліва ахоўвае і памнажае свае багацці.

І. НОВІКАУ.

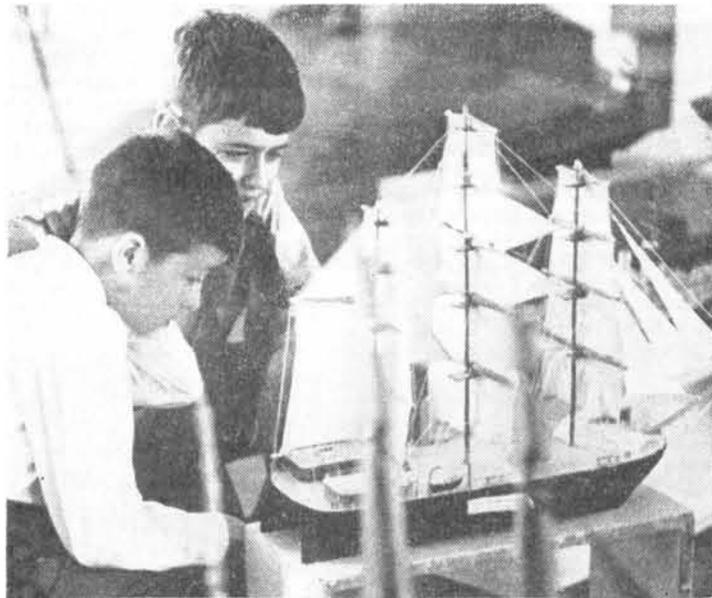
З НЕВЫЧЭРПНАЙ ФАНТАЗІЯЙ

З выстаўкай творчасці юных тэхнікаў, якая нядаўна адкрылася ў мінскай школе № 20, з задавальненнем знаёмяцца і дарослыя і дзеці. Больш за 200 экспанатаў прыслалі сюды юныя майстры з усіх школ горада. Сярод дзеючых мадэлей цяжка аддаць перавагу якой-небудзь адной — усе яны па-свойму цікавыя. Тут і лазерная ўстаноўка для перадачы інфармацыі на адлегласць, і фотэлектроннае рэле, і генератар высокай частаты...

Рамантыка марскіх шляхоў захапіла многіх дзяцей — не выпадкова на выстаўцы шмат дзеючых мадэлей танкераў, ракетных катэраў, авіяносаў, крэйсераў, рыбалавецкіх шхун.

Але фантазія юных канструктараў ідзе далей зямных спраў. Малышы-першакласнікі скачуць ад задавальнення, калі вучань 72-й школы Юрый Локцеў націскае на нейкія таямнічыя кнопкі і рычажкі, і ўстаноўка «Месяц-1» сама крочыць па зале.

...Выстаўка атрымалася цікавая. Яна паказала, што ў нашых школьнікаў невычэрпны запас творчай фантазіі.



Малышы падоўгу затрымліваюцца каля паруснага судна.

Тэкст і фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31, 6-97-92, 32-05-88, 33-15-15.

Мінск. Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. № 738

МАСТЫ... У КВАТЭРЫ

Чатыры тысячы розных мастоў «размясціліся» ў кватэры леныградца Уладзіміра Чэмены. На царчыхах, малюнках, фатаграфіях, напісках, гравюрах, у кнігах, прыгожых сувенірах. Не выходзячы з гэтай кватэры, можна зрабіць цікавае падарожжа па разнастайных мастах і пераправах, якія ўзводзіліся паміж берагамі на працягу тысячагоддзяў.

На малюнку — дрэва, паваленае ўпоперак рэчкі, — роданачальнік усіх мастоў. У альбомах можна ўбачыць даўно разбураныя масты старажытнай Грэцыі, Персіі, Кіеўскай Русі; узняцця над

бурным патокам Ніягары; перанесціся з ажыўленых берагоў Тамзы ў бязлюдныя лясы Канады; пазнаёміцца з мастамі Венецыі, Парыжа, ЗША.

Усё жыццё інжынер Чэмена не толькі будзе масты, але і збірае іх малюнкi, апісанні. У 1912 годзе ён скончыў Цяцярбургскі інстытут шляхоў зносін. Ва ўзнагароду за выдатную абарону дыпломнага праекта атрымаў загранічную камандзіроўку. З Францыі, Швейцарыі і Германіі Чэмена прывёз адбіткі ўсіх убачаных там мастоў. Яны і сталі першымі экспанатамі калекцыі,

«ДЗІЦЯЧЫ САД» ДЛЯ РЫБ

У 1970 годзе ў Палярным навукова-даследчым інстытуце марскай рыбнай гаспадаркі і акіянаграфіі ў Мурманску будзе спраектавана першая ў Савецкім Саюзе эксперыментальная база па ўзнаўленню марскіх рыб, якая размесціцца непадалёк ад Кісла-

губскай прыліўнай гідраэлектрастанцыі.

У моры малыя часцей за ўсё гінуць у перыяд развіцця ад ікрынкі да пяцісантыметровай даўжыні. Як дапамагчы мору выраставаць малых? Гэта адно з асноўных пытанняў,

ГУМАР

Жабрак спыніў на вуліцы тоўстую жанчыну.

— Пані, прашу мне дапамагчы, я не еў тры дні.

— О божа! — усклікнула дама. — Як вы хацела мець вашу сілу волі!..

У нью-йоркскіх універсальных магазін прыходзіць пакупнік і пытае парады ў прадаўца:

— Як вы лічыце, што можна купіць у падарунак чалавеку, у якога ўжо ёсць усё?

— Настольны каляндар, каб ён нагадваў яму аб узносах па растэрміноўцы.

З чыкагскага кінатэатра выходзіць гангстэр, набліжаецца да акенца касы і гаворыць, пагражаючы касіру рэвалверам:

— Фільм быў д'ябальскі! Прашу неадкладна вярнуць мне грошы за білеты ўсіх глядачоў!

Аднаго свяшчэнніка спыталі,